БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

6-ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 102 (1364)
26 МАЙ
СЕШАНБА
1959 ЙИЛ
БАҲОСИ 20 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

Совет Иттифоқи Партия-ҳукумат делегацияси Албанияда

КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари ва СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрушчев бошчилигидаги Совет Иттифоқи Партия-ҳукумат делегацияси Албания Меҳнат Партияси Марказий Комитети ҳамда Албания Халқ Республикаси ҳукуматининг таклифига биноан шу йил 25 майда «ТУ-104» самолётида Тиранага жўнаб кетди. Делегация составига қуйидагилар киради: КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари ўртоқ Н. А. Муҳитдинов, СССР Мудофаа министри ўртоқ Р. Я. Малиновский, СССР Ташқи ишлар министрининг ўринбосари ўртоқ Н. П. Фирюбин, ВЦСПС секретари ўртоқ А. А. Булгаков, Грузия Компартияси Марказий Комтетининг секретари ўртоқ Ф. Д. Думбадзе, Тожикистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари ўртоқ Ж. Расулев, Озарбайжон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ўртоқ С. А. Везиров, СССРнинг Албаниядаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси ўртоқ В. И. Иванов ва КПСС Марказий Комитети бўлим мудирининг ўринбосари ўртоқ И. Т. Виноградов.

* * *

Албания Меҳнат партияси Марказий Комитети ва Албания Халқ Республикаси ҳукуматининг таклифига мувофиқ, КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари ва СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрушчев бошчилигидаги Совет Иттифоқи Партия-ҳукумат делегацияси 25 майда Тиранага келди.

ХАЛҚ ХИЗМАТИДА БЎЛИШ — СОВЕТ ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ ЮКСАК БУРЧИ

Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВнинг 1959 йил 22 майда ёзувчиларнинг III съездида сўзлаган нутқи

Азиз ўртоқлар! Мамлакатимиз ёзувчиларининг Учинчи съезди Совет Ватани коммунистик жамият қуришни кенг авж олдириш даврига кирган, умумхалқнинг улуғ юксалиши юз бериб турган ғоят шодиёна вақтда тўпланди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ёзувчилар Учинчи съездига йўлланган ва ҳозиргина ўқиб эшиттирилган табригида совет ижодкор зиёлиларининг илғор отрядларидан бири, инсон руҳининг инженерлари бўлган ёзувчиларимизга жуда самимий истаклар билдирилган.

Партия, совет халқи ёзувчилар, композиторлар, рассомлар, кинематография ходимлари ва совет ижодкор зиёлиларининг шулар қатори бошқа ажойиб отрядларининг мамлакатга зарур бўлган катта ва ғоят керакли меҳнатини жуда қадрлайдилар. Ёзувчиларимиз халқнинг турмуши билан яшамоқдалар, улар кўп иш қилдилар ва қилмоқдалар, уларнинг энг хайрихоҳ ва иштиёқли китобхонлари — совет кишилари бор. Лекин совет халқи қилган ишлар шу қадар улкан ва шу қадар гўзал ишлардирки, сиз, азиз дўстлар, совет халқининг яратувчи ижодкорлик билан тўла, ранг-баранг, кўлами бениҳоя кенг ҳаётини кўрсатиб бермоқ учун шу дамгача яратган асарларингизга қараганда бир неча ўн баравар кўпроқ асар яратганингизда ҳам булар камлик қилган бўлур эди. Бу аён — ҳаёт энг яхши бадиий асардан ҳам таққослаб бўлмайдиган даражада ҳамиша бой, чуқур ва сермазмундир.

Халқимизнинг Совет ҳокимияти йилларида яратган нарсалари оламни ҳайратда қолдирмоқда. Партия XXI съездидан кейин Совет мамлакати шу қадар зўр ва яхши юксалиш йўлида турипти-ки, биз кечираётган вақтнинг бутун улуғлигини ифодалаб бера оладиган сўзларни дарров топиш маҳол бўлиб қолади. Сиз ёзувчилар ўткир сўзларни топа оласиз, буни уддалай олмасангиз ўзингизни танқид қиласиз. Хонаси келганда мени ҳам аямасангиз керак. **(Залда жонланиш. Қарсаклар).** Лекин эътироф этишим керакки, ҳозирги пайтда Совет Ватанида бўлаётган яхши юксалишни кўрсатиб бера оладиган лўнда сўзларни топиш қийин гап.

Мамлакатимизнинг яқин келажакда эришишга мўлжаллаб қўйган ишлари буюк кўлами билан ҳайратда қолдиради. Бизнинг муваффақиятларимиз дўстларимиз қалбига қувонч бахш этмоқда, коммунизм душманларининг лагерида ваҳима ва саросималик туғдирмоқда. Бу муваффақиятлар биз амал қилаётган марксизм-ленинизм идеяларининг тантанасини, биз хизмат қилаётган улуғ ишни яққол кўрсатиб турипти. Бу қудратли юксалиш биз совет кишиларининг бошини айлантириб қўймас деб ўйлайман.

Ғалабалар, муваффақиятлар ўз-ўзидан келмайди — уларни каттиқ, қизғин меҳнатда, курашда қўлга киритмоқ керак. Етти йиллик планни муваффақиятли бажармоқ учун бизда ҳамма нарса бор, халқимизнинг ҳам ўз улуғ мақсадига эришувига имони комилдир.

Халқ хизматида бўлиш — ёзувчиларнинг энг юксак бурчидир. Инсон учун коллективда яшашдан, коллектив билан бирга меҳнат қилишдан ва ўз жамиятининг саодати йўлида, халқ саодати йўлида меҳнат қилаётганлигини англаб яшашдан кўра катта бахт йўқ.

Ёшлигимдаги қалин дўстим ишчи Пантелей Махинянинг шеърини сизларга ўқиб беришга рухсат этгайсиз. Бу шеър бундан эллик йил муқаддам ёзилган. Мен бу шеърни сизларга поэзиянинг намунаси деб ўқиб бермоқчи эмасман, албатта. Сизлар менинг ҳақимда, уни қарангa, бизга шеър ёзишни ўргатмоқчи деб ўйламасангиз керак. **(Залда кулги. Қарсаклар).** Ошнамнинг шеърида ўша вақтдаги ақлли, фикри етук ишчининг инсон нима мақсадда яшаши тўғрисидаги ўйлари ифодаланган. Меҳнат аҳлларининг кўплари шундай муддао ва истаклар билан яшаганлар ва яшайдилар, бу турган гап.

Ишчи шоир Пантелей Махиня прогрессив «Прикубанские степи» журналида босилган шеърларидан бирида нималар ҳақида ёзганлигига бир қулоқ солинг, ўртоқлар:

Севаман ҳақиқат китобини мен
Ҳаяжон ўтларин ёндирса сўзи,
Серташвиш-тинчимас ҳаётимизда
Ёндирса, ёндирса, ёнмаса ўзи...
Бахш этса интилиш, мойиллик, қудрат
Инсонлар қалбига ўт ташлагали,
Ўлгунча зулмат-ла жанг бошлагали...
Бу ҳаёт ғафлатда ўтмаса фақат.
Бурчимдир покиза бу меҳнатимдан
Бир томчи қолдирсам. Беролса маза!
Ҳаттоки қоронғу тинч лаҳатимда
Виждоним қийналиб мени эзмаса!

Чин кўнгилдан айтилган бу сўзлар менга ёқади.

Поэзия нуқтаи назаридан бу шеърга баҳо бермоқчи эмасман, зотан сизлар ҳам бу шеърга баҳо беришда қаттиқ қўллик қилмассиз. Шоирликни эндигина ўрганиб келаётган, ўзи шахта ишчиси бўлган бу шоирнинг умри фожиона қисқа бўлмаганда эди, унинг таланти тўлароқ намоён бўлган бўлур эди. Уни граждан уруши вақтида петлюрачилар ўлдирди.

Ишчи шоир ўз ҳаётининг моҳиятини мана шундай тушунган, ўз меҳнатининг мақсадини мана шундан иборат деб билган эди. Эски Россияда аҳвол шундай бўлган эди. Ўша маҳалда инсон ҳуқуқсиз эди, халқ чоризм асорати остида жафо тортар эди. Лекин ҳозирги вақтда халқ учун ижод қилишдек улуғ иш соҳасида ҳар қайсимизга ғоят гўзал йўл очиб берилган.

Совет ёзувчилари ҳаёт манзаралари ҳаққоний тасвирланган, курашга чақирувчи кўпгина яхши асарлар яратдилар. Ҳатто ёзувчининг ўзи асарини яхши деб ўйласада, лекин ўз асаридан ҳамиша мамнун бўлавермайди, деб айтсам, бу фикримга қўшилурсиз деб ўйлайман. Адабиёт ва санъат асарларининг ҳаммаси ҳам китобхоннинг юксак баҳосига сазовор бўлавермайди. Мен кейинги вақтларда нашр этилган баъзи асарларни ўқиб чиқдим, лекин, афсуски, кам ўқидим. Ўқишга эҳтиёж бўлмаганлиги, истак бўлмаганлигидан кам ўқиганим йўқ. Ўқишга келганда сизлардан кам ўқимасам керак, лекин элчиларнинг ахборотларини, ташқи ишлар министрларининг ноталарини ўқийман **(залда жонланиш. Қарсаклар),** АҚШ президенти айтган гапларни, у ёки бу мамлакатнинг бош министри айтган гапларини ўқийман. Бунақа адабиётни сизларнинг асарларингизга қараганда кўпроқ ўқийман. Сизларнинг китобларингизга қараганда бунақа адабиётни кўпроқ севганим учун эмас **(залда жонланиш)** балки шундай мавқида турганлигим учун бошқа иложим йўқлигидан уларни кўпроқ ўқийман, албатта. **(Қарсаклар).** Сизларнинг баъзи асарларингизни ўқиб чиқмаганлигим учун мени коймасангиз керак деб ўйлайман, аммо ҳалиги ҳужжатлардан биттасини ўқимай қолсам мамлакатга зарар етиши мумкин. Шу сабабли бу хилдаги адабиётларнинг кўп томларини ўқишга тўғри келади. **(Залда жонланиш. Гулдурос қарсаклар).**

Китоб ўқиганингда, баъзиси тўлқинлантиради, ҳузур қилиб ўқийсан, баъзиси шу асарда акс эттирилган у ёки бу ҳодисага қарши қаҳр-ғазабингни қўзғотади. Баъзи китобни ҳар қанча ўқийман десанг ҳам уйқу босаверади. Бунақа китобни ўқиган ўртоқлар шу китоб тўғрисида гапирганлари учун уни ўқигинг келади, шу китоб тўғрисида ўзингча фикр юритгинг келади, лекин ўқиб чиқиш маҳол, кўз юмилиб кетаверади. Кўзингни ишқалаб очиб, яна ўқий бошлайсан, кўз яна юмилади. **(Залда кулги).** Ҳарна қилиб бўлса ҳам, шу китобни ўқиб чиқмоқчи бўлиб, баъзан ўзингга игна санчиб ҳам кўясан ва шу тариқа китобни охиригача ўқимоқ учун уйқингни кочирасан. **(Залда кулги).**

Хўш, айб кимда? Автор, китобхон айбли, дейди, китобхон бўлса, ёзувчи айбли, дейди. Бу тортишувни ким ечиб беради? Халқнинг ўзи ечиб беради. Менга ёки бошқа бировга китоб ёқмаса, бу ҳеч гап эмас, чунки одамларнинг диди ва табиати ҳар хил бўлади. Лекин китобхонларнинг кўпчилигида китоб тўғрисида бир фикр вужудга келса, шунинг ўзи китобга берилган баҳодир.

Бир вақтлар мен Рубакиннинг «Китоблар орасида» деган асарини ўқиган эдим. Умуман мен бу ёзувчининг асарларини кўп ўқиганман ва унга ҳурмат билан қарар эдим. Рубакин китобхоннинг психологиясини анализ қилиб, баъзи кишилар ҳатто китобнинг ҳажмидан чўчийдилар деган гапни айтади. Баъзи китобнинг мазмуни ҳатто жуда яхши бўлса ҳам, лекин уни ўқиб чиқишга китобхоннинг юраги дов бермайди: китобга қараши биланоқ, унинг қалинлигини кўради-да, дарҳол ундан воз кечади. Эҳтимолки, баъзилар мени ҳам Рубакин айтган китобхонлар қаторига қўшиб қўюрлар. Нимаики бўлса ҳам, мен китобларини зўрма-зўраки ўқиб чиққан ёзувчилар мени кечирсинлар. **(Залда жонланиш).**

У ёки бу китобга турлича муносабатда бўлиш табиий ҳол бўлса керак. Чунки, ҳамма бир хилда ёзаверганида эди ёмон китоблар ҳам, яхши китоблар ҳам бўлмас эди. **(Залда жонланиш).** Бунинг ҳам ўзига хос қонунияти бор. Ёзувчиларнинг ҳаммаси ҳам яхши китоб ёзабермайди, таъбир жоиз бўлса, ўртамиёна китоблар ҳам оз эмас. Аммо ёмон китоблар ҳам бор, бунақа китобларни янги ўрганчи ёзувчилар ёзган бўлса майли эди-я. **(Залда жонланиш).** Мен бу ерда бир нарсани писанда қилиб ўтишим керак: янги ўрганчи ёзувчи қизиқтирмайдиган ёмон китоб чиқарса, ёзувчи ўзи ёш-да, деб ўзингизга тасалли берасиз. Лекин кўп ҳолларда ўзини ёш ёзувчи деб ҳисобламаса бўладиган ёзувчи китоб ёзаман деб ўзини ҳам қийнаб, кейин шу китоб билан китобхонни ҳам қийнаб қўйса, кишига алам қилади. **(Залда жонланиш, Қарсаклар).**

Ўртоқлар! Кейинги йилларда баъзи адабиётчилар орасида «бўяб кўрсатувчилар» деган сўз пайдо бўлиб қолди. Янги, коммунистик муносабатларнинг ҳаётбахш кучини кўрсатаётган ёзувчиларга шу номни тақмоқчи бўладилар. Камчиликларимизни нақадар дадиллик билан очиб ташлаётганлигимизни сизларга гапириб ўтиришимнинг ҳожати бўлмаса керак. Ўтмишнинг салбий ҳодисаларини қаттиқ ва шафқатсиз танқид қилиб чиққанимиздан бери орадан бир неча йил ўтди, шахсга сиғиниш билан боғлиқ бўлган нарсаларнинг ҳаммасини кескин, шафқатсиз танқид қилиш зарурлигини тушунмаган кишилар энди кам қолди. Партия, халқ кечаги нотўғри ҳаракатларни михлаб ташлаб, партияда ҳам, мамлакатда ҳам бундай ҳодисалар ва ишларга энди қайтиш йўқ деб айтмоқ учун ўтмишдаги тоқат қилиб бўлмайдиган ҳодисалар ва камчиликларни қатъиян қораладилар. **(Гулдурос қарсаклар).**

Лекин партия, унинг Марказий Комитети партия ва мамлакат ҳаётида ленинча принципларни, ленинча нормаларни тиклаш ишини ўтказа бошлаганларида, партия XX съездининг қарорларини ҳамма ҳам тўғри идрок қилди деб бўлмайди. Партиямизнинг йўлига қўшилмаган бундай кишилар ҳатто партия Марказий Комитетида ҳам бўлди. Сизларнинг бундан хабарингиз бор; Марказий Комитет айрим аъзоларининг партия бош йўлига қўшилмаганлиги кейинроқ бориб, партияга қарши группа тузишга айланиб кетдики, бу тўғрида гапириб ўтирмайман. Партия ва мамлакатнинг бутун ҳаётида ленинча принципларни тикламоқ учун Коммунистик партия қандай кураш олиб борганлигидан ҳаммангизнинг хабарингиз бор. Янгиликнинг эскилик билан кураши, коммунистик принципларнинг тантанаси учун, шу принципларни бузишга қарши чиқаётган кучларнинг кураши ўша келишмовчиликнинг асосий илдизи эди. Ўша келишмовчилик негизларининг негизи эди.

Ўша маҳалда адабиётчилар орасида ҳам турмушимизни коммунистик позициядан туриб кўрсатаётган ёзувчиларни, яъни янги, коммунистик муносабатларнинг тантанасини кўрсатаётган ёзувчиларни бир амаллаб қораламоқчи бўлган кишилар пайдо бўлди. «Бўяб кўрсатувчилар» деб аталган ёзувчиларнинг фамилияларини бу ерда эслаб ўтирмайман, уларнинг ижодини таҳлил қилмайман. Зотан бунинг кераги ҳам йўқ, айниқса менинг шундай қилишимнинг кераги йўқ, чунки мен адабий танқидчи эмасман.

(ДАВОМИ ИККИНЧИ БЕТДА).

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Марказий Комитетига

Биз, ёзувчилар, партиянинг тарихий XXI съездидан кейин сал вақт ўтгач, улуғ етти йилликнинг биринчи йилида, партиямизнинг отаси Ленин зўр илҳом билан башорат қилган нарсалар рўёбга чиқаётган бир пайтда бу залга тўпландик.

Улуғ ишлар зўр ғайрат билан ишлашни талаб этади. Коммунизм қураётган совет халқи, Коммунистик партия, унинг ленинчи Марказий Комитети барча қийинчиликларни енгиб, ҳормай-толмай ишлаётганликларини яхши биламиз. Биз, ёзувчилардан фақат бир нарса — партия ва халқнинг муносиб ёрдамчилари бўлишгина талаб этилади. Аммо, ана шу ягона талаб — энг қатъий талабдир, чунки биз бу талабни ўз олдимизга қўймоқдамиз: бу ,ақл-идрокимизнинг, қалбимизнинг, коммунистик виждонимизнинг талабидир.

Партиянинг съездимизга, олтмиш уч тилда яратилаётган адабиётимизга эътибори қилинган ишларга баҳо берибгина қолмай, балки шу вақтгача қилинганидан жуда кўпроқ ишларни бажаришга даъват ҳамдир. Бу — куч ва қобилиятларимизга ишонч бағишлайди. Ана шу куч ва қобилиятларимиз ҳам коммунизм қурилиши кенг авж олдирилган даврда эскилик ва қолоқликка қарши курашда вужудга келган ва вужудга келаётган янги ва гўзал нарсаларни, жамиятимизнинг ҳаётида ва кишининг маънавий дунёсида ғалаба қилиб келган ва тобора дадил ғалаба қилаётган нарсаларни қўллаб-қувватлаш ҳамда мустаҳкамлаш учун ғоят кенг миқёсда ривожланиши лозим.

Янгилик ҳамиша ҳам осонлик билан ғалаба қилмас экан, кураш ва қийинлик билан қўлга киритиладиган ғалабалар билан тўла ҳаётимиз шу туфайли мароқлидир ва курашчи ва яратувчи бўлган совет кишиси, большевистик характерга эга бўлган, адабиётимизнинггина эмас, балки замонамизнинг ҳам чинакам ижобий қаҳрамони бўлган киши, олиб бораётган кураши ва қилаётган меҳнатлари учун ҳеч мустасносиз бутун инсоният миннатдор бўладиган киши шу туфайли ғоят гўзалдир.

Биз шу билан фахрланамизки, партия съездимизга юборган ўз табригида бизни ўзининг содиқ ёрдамчилари деб атади ва партияга ваъда бериб айтамизки, партия жонажон юртимиздаги ва бутун планетадаги халқнинг бахт-саодати йўлида ижод қилаётган юксак ва олижаноб ишларнинг ҳаммасида бундан буён ҳам партиянинг содиқ ёрдамчилари бўлиб қоламиз.

Аммо ёзувчига берилган ана шундай чексиз юксак ном билан фахрланганимиз ҳолда, биз партияга ваъда бериб айтамизки, бу ном фахрий унвонгина бўлиб қолмай, балки кўп ишлашни талаб этаётганлигини, ўз ишининг моҳир устаси бўлган кишигина содиқ ёрдамчи бўла олишини, фидокорона ишлаётган киши, талаб этилган жойда, ҳар қандай қурилишларда, коммунизм бепоён қурилишларининг ҳар бир иш участкасида енг шимариб партияга ёрдам беришга доим тайёр турган киши, содиқ ёрдамчи эканлигини ҳамиша эсда тутамиз.

Партия баъзи кишиларимизни, янглишиш ва хатоларимизни оталарча ростгўйлик ва ҳаққоният билан танқид қилганида ва тузатганида, биз, ёзувчилар, буни ҳамиша адабиётимиз тўғрисида ғамхўрлик қилиш ва кучимизга, партия кўрсатиб берган йўлдан боришни астойдил истаганлигимизга, партиянинг чин ёрдамчилари бўлишимизга ишонч билдириш деб ҳис этиб келдик.

Партиянинг содиқ ёрдамчиси ишлаш қийин жойда ҳам, мураккаб бўлган жойда ҳам, хавф-хатарли жойда ҳам, коммунизм қурган ҳолда, коммунизм душманлари билан ҳали юзма-юз келишга тўғри келадиган жойда ҳам ўз ишини қила беради.

Адабиётимизнинг энг истеъдодли ва олижаноб кишилари марксизм-ленинизм идеялари учун курашни ўз ҳаётий иши деб ҳисоблаб, уруш ўти ичида ва қурилишларда партияга ёрдам бериб келдилар. Биз ҳам, партия ва халқ олдидаги ўз бурчимизни ва ўз жавобгарлигимизни худди шу маънода тушунамиз.

Бизнинг ўз ишимизда ибрат оладиган кишиларимиз бор. Партия Марказий Комитетининг Биринчи секретари Никита Сергеевич Хрушчевдан бошлаб партиянинг минг-минглаб ходимлари халқ бахт-саодати йўлида моҳирлик билан фидокорона ишлаш намунасини, коммунизм идеяларининг ғалабаси учун принципиал ва мардона кураш намунасини бизга кўрсатиб бермоқдалар. Никита Сергеевич Хрушчев ҳақиқатан ҳам толмас заҳматкаш бўлиб, шу йиллар ичида бизнинг кўз ўнгимизда шу қадар кўп иш қилдики, бошқа бирон киши бутун авлоднинг умри мобайнида ҳам шу қадар иш қилолмас эди.

Никита Сергеевич Хрушчев бу ерда ишимизга дўстона чуқур эътибор бериб, биз билан гаплашганлигидан, ишдаги ўртоқлари билан ошкора, тўппа-тўғри ва соддача гаплашилганлиги каби биз билан ҳам худди шундай гаплашганлигидан самимий хурсанд бўлдик.

Партияга ваъда бериб айтамизки, биз ундан ибрат олиб, бутун кучимизни янги жамиятни барпо қилишга, янги кишини тарбиялашга бағишлаймиз. Биз буни ўз ишимиздаги энг асосий ва энг гўзал нарса деб ҳисоблаймиз.

Партияга ваъда бериб айтамизки, биз ундан ибрат олиб, коммунистик ишимизнинг ғалабаси йўлида талаб қилинган ҳамма жойда жамиятимизнинг коммунизм сари ҳаракатига ҳали ҳам халақит бераётган нарсаларнинг ҳаммасини — эскириб қолган формаларни, капитализмнинг кишилар онгидаги сарқитларини санъат воситалари билан ошкора ва дадил танқид қила берамиз.

Партияга ваъда бериб айтамизки, биз унинг юксак намуналаридан ибрат оламиз ва социализмга ошкора душман бўлган кишиларнинг ва ревизионистларнинг ўтмишга туҳмат қилишга, ҳозирги замонни камситиш ва социалистик маданиятимизнинг истиқболига ишончсизлик туғдириш йўлида ошкора ёки бошқа йўллар билан қилаётган ҳамма уринишларига санъаткор, публицист, танқидчининг сўзи билан шафқатсиз зарба берамиз.

Жамиятимизнинг тез ўсиб бораётган моддий ва маънавий тараққиёти шароитида санъатнинг таъсир кучи тобора юксалаётганлигини англаб, партияга ваъда бериб айтамизки, ҳаммамиз биргаликда ва ҳар биримиз айрим ҳолда адабиётчи ўринбосарларни, коммунизм ишига содиқ бўлган, халқнинг ҳаёти билан чамбарчас боғланган, адабиётимизнинг буюк истиқболини ўз зиммасига олишга тайёр турган ўринбосарларни тарбиялаш соҳасида сабот-матонат билан ишлаймиз.

Биз, совет адибларини партия халққа хизмат қилиш принциплари асосида тарбиялади. Биз, дунёда ягона эмасмиз — қардош социалистик мамлакатларнинг ёзувчилари биз билан бир қаторда туриб, худди бизлар каби айни шу идеаллар учун кураш олиб бормоқдалар. Умумий ишда ана шундай қардошларга эга бўлиш — биз учун улуғ бахтдир.

Дунёдаги ҳамма прогрессив ёзувчилар биз билан бирга тинчлик учун курашмоқда ва биз уларнинг, баъзан кўп қурбон ва зўр мардлик кўрсатишни талаб қилаётган ҳаракатини юксак тақдирлаймиз.

Инсониятнинг порлоқ келажагига эришиш йўлларини қидираётган барча ёзувчиларнинг олижаноб интилишларини қадрлаб, биз шу билан фахрланамизки, бизнинг ўз партиявийлиги, халқ билан чамбарчас боғланганлиги билан кучли бўлган, социалистик реализм асосида иш кўраётган ва ўсиб бораётган кўп миллатли адабиёт ўз руҳи билан тамомила янги адабиётдир. Ўзаро қардошларча ёрдам, чинакам ва амалий интернационализм кўпданоқ бу адабиёт тараққиёти асосларининг асоси бўлиб қолди.

Биз бугун бу ерда партиямизнинг ленинчи Марказий Комитети орқали бутун партиямизга муҳаббат ва миннатдорчилик сўзларини изҳор қилишни ва партиянинг юксак ишончини меҳнатимиз, илҳомимиз, маҳоратимиз, ишимиз билан оқлаймиз деб айтишни истаймиз.

Яшасин коммунизм қураётган улуғ халқимиз!

Яшасин бизнинг партиямиз ва унинг ленинчи Марказий Комитети!

Яшасин халқларга бахт-саодат ва тинчлик келтираётган коммунизм!

СССР ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ БУТУНИТТИФОҚ УЧИНЧИ СЪЕЗДИ

КПСС Владимир область комитетининг ва Владимир Халқ хўжалиги кенгашининг ишлаб турган корхоналарни реконструкциялаш ва кенгайтириш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш ишидаги ташаббуси тўғрисида

КПСС Марказий Комитетининг 1959 йил 21 майдаги қарори

КПСС Владимир область комитети ва Владимир Халқ хўжалиги кенгаши КПСС XXI съездининг капитал маблағлардан энг самарали фойдаланиш зарурлиги ҳақидаги қарорларига амал қилиб, ишлаб турган корхоналарни реконструкциялаш ва қисман кенгайтириш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришни камроқ маблағ сарф қилган ҳолда ва янги корхоналарни қуришга қараганда тезроқ кўпайтиришга имкон берадиган тадбирларни ишлаб чиқдилар.

Владимир трактор заводида маҳсулот ишлаб чиқаришни 1965 йилда дастлабки план лойиҳасида кўзда тутилган ҳажмига нисбатан 1,5 баравар кўпайтириш имконияти қидириб топилган. Бунга корхонани реконструкциялаш ва кенгайтириш учун ажратилган капитал маблағлардан рационалроқ фойдаланиш, шунингдек ишлаб турган ишлаб чиқариш қувватларидан яхшироқ фойдаланиш йўли билан эришиш кўзда тутилади. Завод шу ҳисобдан халқ хўжалигига қўшимча суратда йилига 25 мингтадан ғилдиракли чопиқ тракторлари тайёрлаб беради.

Ип-газлама корхоналарида ишлаб чиқариш майдонларини реконструкциялаш ва кенгайтириш мўлжалланган. Бу тадбир уларнинг ишлаб чиқариш қувватларини қисқароқ муддатларда ва янги қурилишларга қараганда камроқ маблағ сарф қилган ҳолда 130 минг йигирув урчуғи ва 1759 тўқувчилик станоги кўпайтириш ҳамда ип-калава ишлаб чиқаришни йилига 12 минг тонна ва тайёр ип-газлама ишлаб чиқаришни 50 миллион метр кўпайтириш имконини беради.

Ковров экскаватор заводи, Александровскдаги «Искожделаль» фабрикаси, шиша заводлари ва бошқа корхоналар бўйича ҳам шу хил тадбирлар ишлаб чиқилган.

РСФСР Министрлар Совети мазкур тадбирларни қараб чиқди ҳамда уларнинг бажарилишини таъминлаш юзасидан қарор қабул қилиб, тегишли тармоқлар ичидаги объектлар бўйича капитал маблағларни зарур бўлганича қайта тақсимлади.

Ишлаб турган корхоналарни реконструкциялаш ва кенгайтириш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришни энг кам капитал маблағ сарфлаган ҳолда ва янги қурилишга қараганда қисқароқ муддатларда кўпайтиришга катта аҳамият бериб, КПСС Марказий Комитети қарор қилади:

1. КПСС Владимир область комитети ва Владимир Халқ хўжалиги кенгашининг ишлаб турган корхоналарни реконструкциялаш ва кенгайтириш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришни энг кам маблағ сарфлаган ҳолда ва янги қурилишга қараганда қисқароқ муддатларда кўпайтиришга қаратилган ташаббуси, шунингдек РСФСР Министрлар Советининг КПСС Владимир область комитети ва Владимир Халқ хўжалиги кенгаши томонидан ўтказилаётган тадбирларнинг бажарилишини таъминлаш юзасидан қабул қилган қарори маъқуллансин.

2. Иттифоқчи республикалар Компартияларининг Марказий Комитетларига, КПСС ўлка ва область комитетларига, иттифоқчи республикаларнинг Министрлар Советларига, иқтисодий маъмурий районларнинг Халқ хўжалиги кенгашларига КПСС Владимир область комитети ва Владимир Халқ хўжалиги кенгашининг тажрибаси асосида ишлаб турган корхоналарда машина-ускуналарни алмаштириш ва модернизациялаш, ишлаб чиқариш майдонларини реконструкциялаш ва кенгайтириш ҳамда мавжуд қувватлардан яхшироқ фойдаланиш йўли билан, ажратилган маблағлардан энг самарали фойдаланган ҳолда маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш йўлида иш олиб бориш тавсия этилсин.

3. Иттифоқчи республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари, ўлка ва область партия комитетлари зиммасига қуйидаги вазифалар юклансин:

Корхоналарда, қурилишларда ва проектлаш ташкилотларида ишлаб чиқариш майдонларини реконструкциялаш ва кенгайтириш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришни янада кўпайтириш ва ишлаб чиқариш қувватларини янада ошириш тадбирларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш ташкил қилинсин, бунда бу ишларни бажариш муддатларини, шунингдек материал ва пул маблағлари харажатларини янги қурилишга нисбатан анча қисқартиш кўзда тутилсин;

Капитал маблағлардан энг самарали фойдаланиш, саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришни кўпайтиришнинг ва етти йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажаришнинг резервларини янада қидириб топиш ишида партия ташкилотларининг ташкилотчилиқ ишлари савияси оширилсин.

Иттифоқчи республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари, КПСС ўлка ва область комитетлари қилинган ишлар ҳақида 2 ой муддат ичида КПСС Марказий Комитетига маълум қилсинлар.

КПСС Марказий Комитетининг секретари Н. ХРУШЧЕВ.

Бугун республикамиз пойтахти Тошкент шаҳрида Ўрта Осиёнинг Россияга қўшиб олинишининг прогрессив аҳамиятига бағишланган бирлашган илмий сессия очилади. Бу илмий маросимга иттифоқимизнинг атоқли олимлари ва илмий ходимлари қатнашадилар. **Суратда:** сессия қатнашчиларидан бир группаси (чапдан ўнгга): биринчи қаторда — **Д. М. Кукин** (Москва), **А. С. Сумбатзода** (Озарбайжон), **И. И. Минц** ва **Е. М. Жуков** (Москва), **С. У. Умаров** (Тожикистон), **Ҳ. М. Абдуллаев** (Ўзбекистон), **И. К. Охунбоев** (Қирғизистон), иккинчи қаторда — **В. А. Маамяги** (Эстония), **Ю. О. Бем** ва **А. В. Пясковский** (Москва), **А. Нусупбеков** (Қозоғистон), **Ш. Т. Тошлиев** (Туркманистон), **К. К. Ўрозалиев** (Қирғизистон), **С. Ражабов** (Тожикистон), **Р. К. Косбергенов** (Қорақалпоғистон) ва **И. К. Нарзиқулов** (Тожикистон) ўртоқлар.

И. Глауберзон фотоси.

Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВ нутқининг давоми

(БОШИ БИРИНЧИ БЕТДА).

Яхши адабий танқидчи ҳатто энг атоқли ёзувчи учун ҳам жуда кўп фойдали иш қилиши мумкин—бамаъни танқидий мақола бамисоли ҳаммомда буғланиб чўмилишни яхши кўрадиган киши учун оромбахш сербарг супурги каби бир нарсадир: бунақа киши ҳаммомда буғланиб, супурги билан ўзини селпиб туради, борди-ю у ўзини-ўзи супурги билан селпигиси келмаса, бошқа биров уни селпийди. Супурги билан селпиниб чўмилиш эса, ёмон эмас, чунки бундай қилиб чўмилган кишининг танаси яйраб, бадан тешиклари очилади ва бадани яхши нафас олиб, енгил тортади. **(Залда кулги. Гулдурос қарсаклар).**

Гапимни тўғри тушунмоқларингизни илтимос қиламан, ўртоқлар. Ўз асарларида ҳодисаларни жонли ҳаётдан ажратиб тасвирлаётган кишиларни асло ҳимоя қилмоқчи эмасман. Масалан, ҳаётни ҳақиқатга тўғри келмайдиган қилиб бўяб тасвирлаган баъзи китобларни олиб қаранг. Бундай асарларнинг фойда етказиши гумон. Лекин ижобий қаҳрамонларни кўрсатишни ўз асарларига асос қилиб олганликлари учун нима сабабдандир «бўяб кўрсатувчилар» деб аталиб қолган ёзувчилар томонини олмоқчиман. Автор ижобий қаҳрамонларни ҳаққоний кўрсатиб берган асар яхши ва керакли асар эмасми, ахир? Бундай авторлар ўз ижобий қаҳрамонларининг ҳамма ҳаракатларини ҳам маъқуллайвермайдилар. Улар одамларни турмушда қандай ҳолатда бўлса, шу ҳолатнинг ўзида—янгилик ўрнатиш учун қилинаётган курашда ва меҳнатда кўрадилар. Бу эса қонуний ва тўғридир. Одамларни яхши ўрнаклар намунасида тарбиялаш, турмушдаги ижобий ҳодисалар ифодасида келажакка йўл очиш керак.

Ўрнак кучи — улуғ кучдир, ўртоқлар!

Хўш, сатирани нима қиламиз, деб савол беришлари мумкин, албатта. Бизнинг адабиётимизда сатира ҳам ҳеч қачон сиёсатдан четда турган эмас; сатира қуролнинг энг ўткир турларидан биридир. Сатира ҳар хил иллатлар, сарқитлар ва камчиликлардан кулиб, одамларни шуларга мубтало бўлишдан огоҳлантиради, одамларнинг камчиликларини йўқотишига ёрдам беради. Бинобарин, сатира бундан буён ҳам партия ва халқимизнинг қуроли бўлиб қолиши, коммунизм сари олға боришимизга халақит бераётганларнинг ҳаммасини қунпаякун қилиши лозим.

Шу сабабли мен янгиликнинг ҳаётбахш кучини, янгиликнинг эскилик устидан ғалаба қилишини кўрсатаётган ёзувчиларни батамом ёқлайман. Турмушнинг реал, конкрет ҳодисаларига ва жараёнларига маҳкам таяниб ишлаётган ёзувчилар ўз халқига хизмат қилиш ниятида бўлган, партиямизга қурол бўлишга ярокли асарлар яратишга интилаётган ёзувчилардир. **(Давомли қарсаклар).** Ахир бу ёзувчиларни «бўяб кўрсатувчилар» деб бўладими? Йўқ, булар янгиликнинг тантанаси учун, партиямиз иши учун, коммунизм сари ишонч билан олға бораётган халқимизнинг иши учун курашувчилардир.

Модомики, «бўяб кўрсатувчилар» бор экан, демак, бўямай кўрсатувчилар ҳам бўлиши керак. Хўш, бу бўямай кўрсатувчиларнинг ўзлари ким? Уларнинг баъзилари адабиётнинг асосий вазифаси ҳар хил иллатлар ва камчиликларни қидириб топишдан иборат деб даъво қиладилар. Шу билан бирга, улар совет жамиятининг улуғ ғалабаларини назар-эътиборга олмайдилар. Шуни билиб қўйингки, азиз дўстлар, камчилик ва иллатларни қалтирамай, дадиллик билан очиб ва фош қилиб ташлаётган партиядир, унинг Марказий Комитетидир. **(Гулдурос қарсаклар).**

Турмушнинг ўзига мурожаат қилайлик. Шахсга сиғиниш ва унинг оқибатлари тўғрисида партия XX съездида доклад қилсин, шу ҳодисалар билан боғлиқ бўлган ва йўл қўйилган камчиликларни очиб ташласин, деб биров бизнинг тилимиздан тортганмиди? Ахир бизни партия Марказий Комитетининг бир қанча пленумларини ўтказишга, шу пленумларда камчиликларни шафқатсиз очиб ташлашга, бутун кучимизни шу камчиликларни қоралашга, шу камчиликларни йўқотиш чораларини белгилашга ва тасдиқлаб олишга, янгиликка йўл очиб беришга мажбур қилиб бўйнимизга туртиб турганмиди? Ҳеч ким мажбур қилгани йўқ. Агар биз ленинчилар, большевиклар бўлмаганимизда эди шу камчиликларнинг ҳаммасини осонгина локлаб қўйган бўлар эдик, эски нарсаларнинг ҳаммасини янги ва сип-силлиқ нарсалар қилиб кўрсатган бўлур эдик, эски хатоларни айтмаган бўлур эдик, шу хатолар етказган зарарларни кўрсатиб бермаган бўлур эдик. Лекин биз бундай қилмаймиз. Биз эскилик камчиликларини айтиб бердик, янгиликка одамлар эътиборини тортмоқ учун ўтмиш хатоларини очиб ташладик. Ўтмишдаги оғир хатоларнинг такрорланишига йўл қўймаслик учун рўй берган камчиликларни батамом очиб ташлаш керак эди, мўғол ҳили умри тугаган нарсаларга нафрат туғдириши учун шундай қилиш керак эди. Партия халқнинг ижодий кучларини ишга солмоқ, янгиликка йўл очиб бермоқ, улуғ Ленин бизга қолдирган васиятларини юзага чиқармоқ ва мамлакатни коммунизм сари ленинча олға элтмоқ учун мана шуларнинг ҳаммасини қилди. **(Давомли қарсаклар).**

Бўяб кўрсатувчиларнинг фамилияларини ҳам, бўямай кўрсатувчиларнинг, яъни фақат салбий ҳодисаларнигина кўрсатиш ниятида бўлган кишиларнинг фамилияларини ҳам айтмайман, деб гапириб ўтган эдим. Лекин салбий ҳодисаларнинг қирчанғи отига минган киши ботқоқликдан ўтиб кетиш уёқда турсин, ҳатто яхши йўлдан юрганида ҳам узоққа бора олмайди **(Залда жонланиш).**

Эҳтимолки, мен унчалик одат бўлмаган ўхшатишлар келтирурман, бунинг учун мени кечирасиз. Лекин сизларнинг ўзларингиз, ёзувчилар ҳам баъзан ҳонаси келганда, бурро сўз айтишдан таб тортмайсиз-ку. **(Залда жонланиш. Қарсаклар).** Таб тортмай тўғри қиласиз.

Бинобарин, ёзувчи одамни тасвирлашга киришганида ҳамма гап ёзувчининг одамга қандай назар билан қарашидадир. Одамни ёки жамиятни тасвирламоқчи бўлсангиз, уларга қай томондан қараш жуда муҳимдир. Энг яхши одамни ҳам унинг қайси жиҳатларини ва ҳислатларини бўрттириб кўрсатмоқчи бўлганингизда, уни турлича тасвирлаш мумкин. Мисол учун ёзувчи шахсий ҳаётида ҳам ва ижтимоий ҳаётида ҳам ҳамма яхши фазилатларга эга бўлган кишини тасвирламоқчи бўлса-ю, лекин унинг уйига кўча дарвозадан кирмай, ҳовлининг орқасидан, пастқам эшикдан кириб, унинг ҳаётида шу пастқам томондан кўринган нарсаларни тасвирлай бошласа, бундай ҳолда бундан ҳеч бир яхшилик чиқмайди, албатта. Пастқам томондан қараб туриб одам тўғрисида яхши нарса ёзиб бўладими, ахир? Йўқ. Бундай ёзувчининг одамга қарашдаги нуқтаи назари жуда ўзига хос қараш бўлади ёки, тўғриси, Горькийнинг сўзи билан айтганда «дўнгалак қараш» бўлади. **(Залда жонланиш. Гулдурос қарсаклар).**

Миллион-миллион кишилардан иборат бўлган совет жамиятининг ҳаётини тасвирлашда ҳам шундай бўлади. Сиз бу жамиятда сутдан пок кишиларни ҳам топасиз, лекин ҳаромилар ҳам — ашаддий қотиллар, муттаҳамлар ҳам топилади. Афсуски, бундай кишилар бизнинг жамиятимизда ҳали ҳам бор, чунки биз социализмдан коммунизмга ўтиш даврида яшамоқдамиз ва лаънати ўтмишдан мерос қолган кўпгина камчиликларнинг дардини тортмоқдамиз.

Ахир, инсон бирданига коммунистик жамият кишиси бўлиб туғилмайди-ку. Бунака кишини ҳали ҳеч ким кўрган эмас, бизлар ҳам кўрган эмасмиз. Бунака кишини ўйлаб чиқариб бўлмайди — у коммунистик жамият қуриш жараёнида, социализмдан коммунизмга ўтишни тугаллаш жараёнида вужудга келади. Лекин «тугаллаш»нинг ўзи нима? Бунда, мана бу ерда социализм тамомланиб, мана бу ерда коммунизм бошланади, деб айтса бўладиган ва плуг билан ёриб ўтиб, белгилаб қўйилган чегара йўқ. Йўқ, бундай деб бўлмайди. Социализмдан коммунизмга ўтиш жараёни узоқ давом этадиган ва жуда мураккаб жараёндир.

Баъзи ёзувчилар камчиликлар билан курашишни бўяб кўрсатувчиларга қарши атака қилиш ва шу тарика камчиликларни очиб ташлаган партияга ёрдамлашиш керак экан деган маънода тушундилар. Лекин улар қай хилдаги қаҳрамонларни кўтариб чиқдилар, жамиятимизни улар қай тарзда тасаввур қиладилар?

Дудинцев ва унинг шовқин-суронга сабаб бўлган «Ноннинг ўзигина ризқ-рўз бўлмайди» деган романи ҳақида илгари гапириб ўтган эдим. Чет элларда бизга хайриҳоҳ бўлмаган кишиларнинг баъзилари бу романни рус адабиёти берган асарларнинг энг яхшиси, дедилар. Лекин орадан уч йил ўтди. Хўш, энди бу асарни ким ўқияпти, унинг кимга кераги бор? Ваҳоланки, бу асарда ҳамма камчиликлар бамисоли қўланса гулдаста қилиб тўпланган эди. Албатта, бу китобда ҳамма нарса ёмон кўрсатилган деб бўлмайди. Мен бу китобни ўқиб чиққанман, ўқиганда ҳам ўзимга игна санчмай ўқиганман. **(Залда жонланиш).** Китобда диққатга сазовор баъзи саҳифалар бор.

Бу асарни мендан олдинроқ ўқиб чиққан Анастас Иванович Микоян менга, бу китобни ўқи, бу китобда шундай гаплар ҳам айтилганки, ёзувчи худди сенинг гапларингни эшитиб олгандек! — деган эди.

Ҳа, Дудинцев баъзи салбий ҳодисаларни боплаб кўрсатиб берган, лекин лоф қилиб, атайин умумлаштириб тасвирлаган. Дудинцев ҳеч қачон бизнинг душманимиз бўлган эмас ва совет тузумининг душмани бўлган эмас, деб илгари ҳам айтган эдим, ҳозир ҳам шундай деб ҳисоблайман **(қарсаклар).**

Мен уни ҳеч қачон кўрган эмасман, у билан суҳбатлашмоқчи эдим, лекин сира фурсат бўлмади. Уни қабул қилиб гаплашаман деб турганимда ё элчи билан, ёки бирор делегация билан учрашиш керак бўлиб қолади. **(Залда жонланиш).** Хуллас, у билан суҳбатлаша олмадим.

Хўш, бундай адабиётнинг камчилиги нимадан иборат? Мен фақат Дудинцев ҳақида гапираётганим йўқ, социалистик жамиятимизнинг ҳаётини тасвирлашга ўзларининг «дўнгалак қарашлари» билан қараган бошқа ёзувчилар ҳақида ҳам гапираётирман. Улар ҳам салбий ҳодисаларни бартараф қилишда партияга, ўз халқига ёрдам бермоқчи бўлган бўлсалар керак, лекин улар манзарани бузиб, ҳаддан ташқари муболаға қилиб, тасвирлаганларидан кейин бу манзара дўстларимизнинг эмас, балки душманларимизнинг эътиборини дарров ўзига тортди. Шундай қўланса гаплар кўпайиб кетдики, нормал организм бунга нашатир спиртсиз бардош беролмайдиган бўлиб қолди. Янги жамият ҳақиқатини ҳуйловчи ёзувчилар, турмушни тасвирлайман деб уни бу хилда бузиб, соҳталаштириб кўрсатган асардаги лофларнинг нотўғрилигига қаноат ҳосил қилган кишиларнинг ҳаммаси бундан ғазабландилар, бунга қарши одилона кўтарилиб чиқдилар. Кураш бошланди.

Хўш, биз бу курашда кимнинг томонимиз? Албатта, ижобий ҳодисаларни асос қилиб олаётган, мана шу ижобий ҳодисаларга асосланиб меҳнат завқини кўрсатиб бераётган, одамларнинг қалбини завқ ўти билан ёндираётган, одамларни олға чақираётган, уларга янги дунё йўлини кўрсатиб бераётган ёзувчилар ва оқим томонини оламиз. Улар одамларнинг энг яхши белгилари ва ҳислатларини ижобий қаҳрамонларнинг образларида умумлаштирадилар, бу ижобий қаҳрамонларнинг образларини салбий образларга қарама-қарши қўядилар, янгиликнинг эскилик билан курашини ва янгиликнинг ғалаба қилиши муқаррар эканлигини кўрсатиб берадилар. Улар ижобий қаҳрамонларни кўрсатиш билан бирга, улоқтириб ташланиши керак бўлган нарсаларни қоралайдилар. Турмуш ҳодисаларини шу тарика тасвирлаш, тўғри деб ўйлайман. Ҳар ҳолда мен шундай фикрдаман ва бу масалаларни шу тахлитда тушунаман. Бўяб кўрсатувчилар деб аталган ёзувчиларга менинг муносабатим шу. Гарчи мен ёзувчи бўлмасам ҳам, лекин ўзимни бир даража шу группага қўшаман. **(Шодиёна жонланиш. Гулдурос қарсаклар).**

Яқин ўтмишга тааллуқли яна бир неча гап айтиб ўтмоқчиман, ўртоқлар. Яқин ўтмишда жуда кескин тус олган курашнинг қолдиқлари ҳозир ҳам сизнинг орангизда ўзини сездириб турибди. Бу кураш партия йўлига сапчишга уринган ревизионистларга қарши принципиал ғоявий кураш бўлган эди. Бутун ёзувчилар жамоатчилиги бу сапчишларга қарши бош кўтариб чиқди. Ёзувчиларнинг катта кўпчилиги ревизионистик қарашларни тарғиб қилувчиларга кескин қарши чиқди. Ҳеч бир муболағасиз айтиш мумкинки, бу ғоявий кураш ҳамма ёзувчиларни у ёки бу даражада ўз ичига олди, дуруст, ҳар хил кишилар бу курашни турли даражадаги активлик билан ва турли усуллар билан олиб бордилар.

Адабиётчиларнинг баъзилари «ёв»нинг пўлат истиҳкомига дангал ёпирилдилар, фронт терминлари тили билан айтганда, уларни автоматчилар деса бўлади. Улар ҳақиқатан ҳам кураш қийинчиликларидан қўрқмай, бу қийинчиликларга рўпара бориб, актив ва дадил ҳаракат қилдилар. Бу яхши хислатдир. Бундай курашда актив қатнашган кишилар катта ва муҳим иш қилдилар. Энди бу кураш орқада қолиб кетди. Ревизионистик қарашлар ва кайфиятларни тарғиб қилувчилар ғоявий жиҳатдан батамом мағлубиятга учрадилар. Кураш тугади ва энди «яраш фаришталари» учиб юрипти. Ҳозирги вақтдаги аҳволни яраларнинг битиши деб айтса бўлади. Ўша вақтда ўзларининг «дўнгалак қарашлари» билан қараб, совет жамиятимизни кўздан кечирмоқчи бўлган адабиётчилар эндиликда ўзлари жиддий хатоларга йўл қўйганликларини тезроқ унутишга интилмоқдалар.

Менингча, бу ўртоқларнинг хато қарашлардан тўғри, принципиал позицияларга ўтишларини осонлаштириш керак. Уларни ёмон сўз билан тилга олмаслик, уларнинг бир вақтлар қилиб қўйган хатоларини бўрттиравермаслик керак, уларни қўлни ҳамиша бигиз қилиб кўрсатавермаслик керак. Бу фақат умумий ишимизга фойдали бўлади. **(Қарсаклар).** Буни эслатиб ўтиришнинг кераги йўқ, лекин унутиб юбориш ҳам керак эмас. **(Қарсаклар).** Ҳар ҳолда «тугун қилиб тугиб қўйиш» керак, токи зарур бўлиб қолганда бу тугунларни қўлга олиб, қанча тугун борлигини ва шу тугунлар кимларга тааллуқли эканлигини эсга тушира оладиган бўлайлик. **(Залда жонланиш).**

Адабиётчилар орасида шундай айрим кишилар борки, улар ревизионистларга қарши ғоявий кураш қизиб кетган вақтда тўғри, партиявий позицияларни қаттиқ туриб ҳимоя қилиб, энг актив курашган «автоматчиларга» ҳужум қилмоқчи бўладилар. Баъзи бировлар, ҳамма нарсага шу ўртоқлар сабабчи бўлди, деб ишни шу тахлитда кўрсатишни истаса керак. Лекин бу бутунлай нотўғри, албатта.

Принципиал позицияни қаттиқ туриб ҳимоя қилиш керак. Партия йўлига сапчиётганларга қарши кескин ғоявий кураш олиб бориш керак. Албатта, кураш долзарб бўлиб турганида бу курашда қатнашаётган ҳар бир кишига ҳам мушт тегмай қоладиган вақт кам бўлади.

Сизлар турмушда болаларнинг муштлашувини неча марталаб кўрган, бу муштлашувларда қатнашган бўлсангиз керак. Мен бўлсам, конда катта кишиларнинг муштлашганларини ҳам кўрганман.

Шундай ҳоллар ҳам бўлардики, курскликлар билан орёлликлар бирбирлари билан муштлашар эдилар. Баъзи кишилар бу муштлашишни томоша қилмоқ учун барвақт келиб бир чекада турар ва кураш қандай қилиб авж олганлигини томоша қилар эдилар. Бундай ҳоллар революциядан олдинги эски вақтда бўлар эди, албатта. Гарчи бундай муштлашиш ёввойилик ва нодонлик оқибати бўлса ҳам, ҳар ҳолда, рўй бериб турар эди.

Ғоявий курашни бунчалик соддалаштириб кўрсатганлигим учун мени кечирасиз, лекин ғоявий курашда ҳам шунга ўхшаш ҳодисалар бўлади. Кураш қизиб кетганида у томоннинг ҳам, бу томоннинг ҳам хайриҳоҳлари, курашда қатнашишни истаган кишилар бўлади-ку, ахир. Хўш, баъзан бундай қатнашиш нимадан иборат бўлади? Хайриҳоҳлар кўпинча курашувчиларни ажратиб қўймоқчи бўладилар. Улар курашаётганларнинг бирини бир томонга, иккинчисини иккинчи томонга тортаверадилар. Курашувчилар эса улар қўлидан чиқишга уринадилар, ажратувчиларни эҳтимолки, тирсаклари билан ёки бирор бошқа нарса билан туртиб юборадилар. Кураш тамом бўлгандан кейин, ажратмоқчи бўлган киши, фалончи мени хафа қилди, деб нолийди. Ундан: хўш, ўзинг бу курашда қатнашганмисан? деб сўрашади. У: йўқ, қатнашмаган эдим, лекин ажратиб қўйган эдим, деб жавоб беради. Ахир, сен курашувчилардан бирини ушлаб олиб, уни тортган эдинг-ку, унинг қўлини ушлаб турган эдинг-ку, ана шу пайтда у калтак остида қолди, шундан сўнг у ўзини ҳимоя қиламан деб сени ҳам қулочкашлаб уриб юборди-да.

Ғоявий курашда, сиёсий муштлашишда ҳам бамисоли шундай бўлади. Модомики, жаҳонда капитализм мавжуд экан, ёвлар билан ғоявий кураш қилмай илож йўқ. Бу муқаддас ишга отланиб чиққан жангчиларга ҳамиша фотиҳа берамиз ва ўзимиз ҳам бундай «жангларда» қатнашиб келганмиз, бундан буён ҳам қатнашамиз. Бундай «жанглар» бўлиши муқаррар, чунки ғоявий, сиёсий кураш бораётир. Бу курашда бетараф турувчиларнинг бўлиши мумкин эмас. Агар сен бетараф туриб қолишни истар экансан, актив жангчилар курашаётганида четроққа чиқиб тур. Бўлмаса ҳар иккала томоннинг калтагини ейсан. **(Қарсаклар).**

Кураш тамом бўлгандан кейин, «муштлашишни» бошлаган, партиянинг бош йўлига қарши курашни бошлаган шахсларнинг баъзилари бу курашни ҳақиқатда кимлар бошлаганлигини тезроқ унутмоқчи бўладилар, будларда тасвирланган авлиёлар сингари қўл қовуштириб, бош эгиб туришга уринадилар. Улар мана шундай таъзим қилиб туриб, бизга беҳуда озор бердингиз, деб даъво қиладилар. Лекин бундай шикоятларга: «Хўш, сизларни нимага калтаклашди?» деган савол билан жавоб бериш мумкин. Бунга шуни илова қилиб айтмоқ керакки: «Сизларни калтаклаб тўғри иш қилишипти. Хулқ-атворингиз шундай бўладиган бўлса, сизларга у калтак ҳам кам». **(Қарсаклар).**

Сизлар мендан, бу гапларингизнинг боиси нима, курашни авж олдиришга чақиряпсизми ёки ярашишга чақиряпсизми? деб сўрашингиз мумкин. Сизларга жавоб бериб айтаманки, принципиал асосда кучларни жипслаштиришга чақираётибман. Бу жипслашиш энди бошланди, тобора мустаҳкамланмоқда деб ўйлайман.

Алексей Максимович Горький: «Агар душман таслим бўлмаса, уни янчиб ташлайдилар» деб яхши айтган. Бу жуда тўғри гап. Бу — синфий нуқтаи назардир, биз бу нуқтаи назарни сиёсий, синфий курашга баҳо беришда қувватлаб келганмиз ва қувватлайверамиз. Ишчилар синфининг, меҳнаткаш халқнинг манфаатлари тўғрисида, уларнинг эксплуататорларга қарши кураши тўғрисида гап бораётган вақтда ярашишга чақириш ярамайди. Бундай ҳолда ярашишга чақириш таслим бўлишнинг ўзгинасидир. Бу — бизнинг йўлимиз эмас, коммунистик йўл эмас, большевистик йўл эмас.

Лекин, эгилган бошни қилич кесмайди, деган тўғри мақол бор. Модомики, ғоявий курашда ёв таслим бўлар экан, ўзининг енгилганлигига тан бериб, тўғри позицияга ўтишга тайёр эканлигини айтар экан, ундан юз ўгирманглар, унинг аҳволини тушунинглар, унинг сафга ўтиб олишини, биргаликда ишлаши учун унга қўлларингизни беринглар. **(Давомли қарсаклар).**

Бизнинг социалистик жамиятимизда, бир-бирига душман синфлар ва группалар бўлмаган, бутун турмуш ўртоқлик ва дўстлик принциплари асосига қурилаётган жамиятда «шайтон васвасасига учиб йўлдан озган» кишиларга сезгир бўлиб муомила қилиш керак.

Тузалмайдиган кишилар йўқлигига ишонамиз. Феликс Дзержинскийнинг олижаноблигини, унинг ўз сиёсий ёвларинигина эмас, ҳатто ашаддий жиноятчиларни ҳам тарбиялаш методини биласиз. Сизлар бу тарбиялаш методи қандай самаралар берганлигини биласиз.

Бизнинг шароитимизда одамларга сезгир муомалада бўлиш, одамга ишониш, ўзимизнинг охирги мақсадимиз — коммунизм учун кураш эканлигини билиб, кўриб туришимиз керак. Одамларни тарбиялаш ва қайта тарбиялаш керак. Коммунистик кучларни ва коммунизм қуриш учун курашда партиямиз кўрсатган йўлдан бораётган кишиларни принципиал танқид, ғоявий кураш йўли билан жипслаштиришга интилиш керак. Энг муҳими шу. **(Қарсаклар).**

Менга аҳамиятли бўлиб кўринган бир фактни сизларга гапириб бермоқчиман, ўртоқлар. Яқиндагина Сочида бўлган вақтимда бир граждандан хат олдим. Хат ёзган кишининг фамилиясини айтмайман, чунки уни айтишимнинг ҳожати йўқ. Бир мунча вақт ўтгандан кейин ўша киши ўзини ўнглаб, мустаҳкам йўлга тушиб олганидан кейин эҳтимол унинг фамилиясини айтиш ўринли бўлур. Ўғирлик қилгани учун ҳукм қилинган кишининг менга юборган хатини сизларга ўқиб бераман. Мана шу хат:

ССР Иттифоқи Министрлар Советы Раиси
Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВГА.

Мен 12 ёшимдан бери ўғрилик қиламан, бунинг учун тўрт марта ҳукм қилинганман, охирги марта 1954 йилда 6 йил муддатга ҳукм қилиндим. Жазо муддатини ўтадим. Қутилиб чиқиб, оиламга қайтиб келдим ва дурадгорлик ишига ўрнашдим. Ойига 500-600 сўм ишлардим. Квартирага ҳар ойда 200 сўм тўлаб турганлигим сабабли оиламни боқолмадим ва квартира ҳақидан 400 сўм, конторадан 600 сўм қарздор бўлиб қолдим: шу йил 25 мартда енгил-елпи ҳаёт кечираман деган хаёл билан 4 яшар қизим, онам, хотинимдан иборат оиламни (хотиним туғруқхонада чақалоғи билан ётибди) ташлаб кетдим. Лекин эски жиноий турмушимни бошлашга қўлим бормайди, оилага ҳам қайтолмай турибман, чунки уни пулсиз ва қарзга ботириб ташлаб кетганман. Оилани ташлаб кетганимдан бери беш кун ўтган бўлса ҳам, лекин биронта жиноят қилганим йўқ.

Мен жавобгарликдан қўрқмайман ва Сиздан энди нима қилишим кераклиги ҳақида маслаҳат беришингизни сўрайман. Сабрим етгунча ҳар кун Сиздан жавоб кутиб тураман, Сиз билан суҳбатлашиш фурсати келишини кутаман. Агар Сиз мени қамоққа олишни лозим топсангиз, бунга ҳам розиман деб —**имзо»**

Бу воқеа Сочида бўлган эди. Мен хат ёзган кишини суҳбатлашишга чақирдим. У билан танишдик. У фамилиясини айтган эди, мен илгари шундай фамилияли бир генерални билар эдим, дедим.

Хат ёзган киши ўттиз ёшлардаги навқирон йигит экан. Суҳбат вақтида унинг ақлли ва дилкаш киши эканлиги маълум бўлди. У ўзи ҳақида, ўз турмуши ҳақида, отасидан жудо бўлгани ҳақида, ўзига салбий таъсир ўтказган муҳит тўғрисида гапириб берди. У бундай деди:

— Аҳволимни ўзингиз тушунинг, юк ташувчи бўлиб ишлаш қўлимдан келади, бақувват киши эканлигимни кўриб турибсиз. Лекин мени бу ишга йўлатмайдилар, менга ҳали ҳам ўғри деб қарашаяпти. Юк ташувчилар яхши пул топади, мен ҳам яхши пул топган бўлар эдим, лекин менга ишонишмаяпти. Кейинги вақтгача бригадада ишлаб келдим. Бригададаги бошқа кишилар менга қарагандa кўпроқ пул топмоқда. Менга ҳали ҳам ўғри деб қарашади. Шу сабабли менга кам даромадли иш беришади. Энди нима қилишим керак, оиламни нима қиламан? Менга квартира беришмаяпти, хусусий квартирада турибман. Агар мен давлат квартирасида турганимда эди камроқ пул тўлаган бўлур эдим. Менга ёрдам беринг. Мен Сизга ҳалол одам бўламан, деб ваъда бераман, буни Сизга исбот қиламан.

Бу кишининг гапларини эшитиб, у билан суҳбатлашиб, мен унга ишондим, у менга яхши киши бўлиб кўринди. Эҳтимолки, мен бу кишига нисбатан либераллик қилгандирман, лекин у билан гаплашиб ҳузур қилдим. Мен унга ишондим, назаримда у ҳам мени алдамаса керак. **(Давомли қарсаклар).**

— Мендан илтимосингиз нима, Сизга қандай ёрдам беришим мумкин? — деб сўрадим ундан.

— Оиламни боқа оладиган бўлишимга ёрдам беринг, — деди у. — Биринчи талабим шу. Мен хотиним олдига, болаларим ва онам олдига қайтмоқчиман.

— Хўп, қўлимдан келганча Сизга ёрдам бераман, — деб жавоб бердим унга. — Шаҳар партия комитетининг секретарига телефон қиламан, ундан Сизга эътибор беришни, Сизни ишга жойлаб қўйишни, Сиз кўпроқ пул ишлайдиган бўлишингиз учун малака орттиришга ёрдам беришларини сўрайман. Лекин ҳалол ишлашга интилинг. Сўнгра мен Сизга қарз беришларини илтимос қиламан. (Буни қарангки, собиқ ўғрига қарз бериляпти-я! **(Кулги. Қарсаклар).** Фақат бизнинг совет шароитимиздагина шундай қилиниши мумкин. **(Қарсаклар).**

Сизга уй қуриб олишингиз учун қарз беришади, ёки, имконият бўлса Сизга квартира беришларини илтимос қиламан. Ана шунда квартирага камроқ пул тўлайдиган бўласиз. (Маълумки, бизнинг мамлакатимизда квартира учун жаҳонда энг кам ҳақ тўланади: буни номига квартира ҳақи десам бўлади, чунки квартира учун тўланадиган бу пуллар шу бинода ҳовли тозалаб юрадиган қоровулнинг оладиган ҳақига ҳам етмаса керак).

Суҳбатдошим бундай деди:

— Қошки шундай бўлса. Мен Сиздан умрбод миннатдор бўлур эдим.

Хат ёзган киши ўзи билан ишониб суҳбат қилинаётганлигини, ўзига одамшаванда нуомала қилинаётганлигини кўриб, қаноат ҳосил қилганидан кейин, мендан бундай илтимос қилди:

— Ўртоқ Хрушчев, эсдалик учун Сиз билан бир суратга тушсам деган ниятим бор. **(Кулги. Қарсаклар).**

Мен унга жавоб бериб айтдим:

— Майли, фотограф яхшироқ кўрсин, яқинроқ ўтиринг.

Икковимиз ўтирдик, суратга тушдик. Мен унга фотографияни юборишга ваъда қилдим. Шу сурат унга юборилди. **(Қарсаклар).**

Суҳбат охирида суҳбатдошимнинг ёнида бир тийин ҳам пули йўқлиги маълум бўлди.

Шундан кейин мен унга:

— Сизга уйга етиб олишгагина эмас, ҳатто хотинингиз ва болаларингизга совға-салом олиб боришингизга ҳам етадиган ёрдам бераман, дедим.

У уйига қайтиб кетди, унинг ишга жойланиб олишига ёрдам беришди. У қандай ишлаётганини, ўзини қандай тутаётганини билиб беришни сўраган эдим. Менга у, юк ташувчи бўлиб ишлаяпти ва тузуккина пул топияпти, деб хабар қилишди. Турмуши яхши деб айтиб қўйинглар, деб илтимос қилипти. Ёрдам учун ташаккур айтибди. **(Давомли қарсаклар).**

Мана бу, ўртоқлар, ҳаётимиздаги фактларнинг биридир. Хат юборган киши жонли, бор одамдир.

Бу хатга ва уни ёзган кишига турлича қараш мумкин эди. Ахир, бу хатни ўғирлик қилганлиги учун тўрт марта суд қилинган киши ёзган-ку. Уни ишга жойлаштириб қўйсалар, у ишни ташлаб қочиб кетаверган, яна ўғирлик қилаверган, яна бунинг устига, мен билан учрашмоқчи бўлади, демак, уни ушлангнлар, жавобгарликка тортинглар, дейиш мумкин эди. Бу бир хил қараш.

Бундай муомаланинг ўша кишига нафи тегармиди? Бундай муомала қилинганда тўғри йўлдан озган киши тюрьмада ўзининг ўғирлик касбини оширган бўлур эди, ваҳоланки, бизнинг ишимизга одам керак. Бу кишини тўғри йўлга солиб юбормоқ учун бошқача муомала керак, одамга, унинг энг яхши ҳислатларига ишониш керак. У киши коммунистик қурилишнинг актив қатнашчиси бўлиши мумкинми? Мумкин, ўртоқлар! **(Гулдурос қарсаклар).**

Бундай ҳолларни тасвирлашда ҳамманинг ҳурматига сазовор бўлган ва ҳаммага танилган «Педагогик поэма» автори Антон Семенович Макаренко билан мусобақа қилишим қийин. У инсоннинг олий жаноблигини, инсонга ишончнинг буюк кучини кўрсатиб берган. Ҳаммамиз ҳам яхши биламизки, инсонга бўлган бу ишонч эвазига ўзига нисбатан шундай илтифот кўрсатилган ва ишонч билан қаралган кишилар — собиқ жиноятчилар ва қотиллар юз баравар кўпроқ яхшилик қилдилар. **(Қарсаклар).**

Баъзи кишилар менинг бу ўхшатишимни қўпол ўхшатиш дейишлари мумкин. Лекин айтмоқчи бўлган фикримни сизлар тўғри тушунсаларингиз керак деб ўйлайман. Хат билан боғлиқ бўлган бу фактнинг бундан олдин айтилган гапларга дахли йўқ. Мен одамларни тарбиялаш ва қайта тарбиялаш масалалари жуда муҳим масалалар эканлигини кўрсатмоқ учун бу фактни келтирдим. Бизнинг мамлакатимизда жиноятчилар ҳам, қотиллар ҳам, афсуски, ҳали ҳам бор.

Совет Иттифоқига келиб, бу хилдаги фактларни билиб олган ажнабий киши, улар коммунизм қураётирмиз, деб айтишаяпти-ю, аммо уларнинг мамлакатида қотиллар борлигини ўзим кўрдим, деб айтиши мумкин. Лекин биз ўтмишнинг ҳамма сарқитларини тугатдик, ҳамма одамларни қайта тарбиялаб олдик деб сира айтмоқчи эмасмиз-ку, ахир. Лекин совет жамиятининг турмуши билан яқиндан танишган ҳар бир киши жиноятчиларнинг борлиги бизнинг жамиятимизга сира ҳам хос эмаслигини, одамларнинг онглилиги тез ўсиб бораётганлиги жамиятимизга хос эканлигини билиб олади. Баъзи кишилар: коммунистик жамиятда ҳам жиноятчилар бўладими? деб сўрашлари мумкин. Масалан, мен шахсан ўзим, жиноятчилар бўлмайди, деб коммунист сифатида кафил бўлолмайман. **(Кулги).** Жиноят—жамиятдаги ҳаммага мақбул бўлган юриш-туриш нормаларидан баъзан одамнинг руҳий бузилиши сабабли четга чиқиш демакдир. Коммунистик жамиятда айрим кишилар орасида касал бўлиб қолиш, руҳий бузилиш ҳоллари рўй бериши мумкинми? Афтидан, мумкин бўлса керак. Модомики, шундай ҳоллар рўй бериши мумкин экан, руҳий жиҳатдан нормал бўлмаган одамларга хос ножўя ҳаракатлар ҳам рўй бериши мумкин. Шундай руҳий касал одамларга қараб коммунистик жамиятга баҳо бермайдилар, ахир. **(Кулги. Қарсаклар).** Бундай ҳолларга «асосланиб» коммунизм билан курашишга чақирадиган кишиларга айтиш мумкинки, ҳозир ҳам коммунизм билан, унинг олижаноб идеялари билан курашаётган кишилар бор, лекин бундай кишиларнинг руҳий ҳолати нормадан чиқиб кетган бўлса керак. **(Кулги. Гулдурос қарсаклар).**

Азиз ўртоқлар! Бу ерда кўп ёзувчилар сўзга чиқди. Афсуски, сизлар гапирган гапларнинг ҳаммасини эшитишга имконим бўлмади, лекин бу гапларнинг баъзиларини эшитдик ва ўқидик. Баъзи гапларни эшитолмаганлигимиз учун узримиз бор ва сизларнинг нутқларингизни ўқиб чиқишга, сизларнинг мулоҳазаларингиз ва таклифларингиз билан танишиб чиқишга ҳаракат қиламиз.

Асарларингизни нутқимда таҳлил қилиб беришимнинг ҳожати бўлмаса керак. Сизларга маълумки, мен адабий танқидчи эмасман, шу сабабли сизларнинг адабий асарларингизни таҳлил қилиб беришни ўз бурчим деб ўйламайман.

Баъзи фактлар ўзларингиз ҳам бир-бирларингизни унчалик астойдил танқид қилмаётганлигингизни кўрсатиб турипти. Сизлар бу кўнгилсиз ишни менинг зиммамга юклашни истайсиз деб ўйламайман. Китобни сизлар ёзасиз. Ёзилган асарларни ҳам аввало ўзларингиз танқид қилишингиз керак. **(Кулги. Қарсаклар).** Сизлар шуни яхши биласизларки, асарларни таҳлил қилаётганда бировни мақташ, иккинчи бировни танқид қилиш, учинчисини эса ўртага қўйиш керак. Танқид шундай бир нарса эмаски, бир киши иккита қопни кўтариб келсаю, бу копларнинг бирида ширин конфетлар, иккинчисида эса аччиқ ҳаф дори бўлса, ва шу киши бировга бир конфет, иккинчисига иккита конфет, учинчи кишига эса аччиқ ҳаф дори улашиб бериш билан шуғулланаверса. Кимга конфет бериш, кимга ҳаф дори бериш кераклигини ўзларингиз белгилаб, конфетларни ҳам ўзларингиз тақсимлай берсангиз, ҳаф дорини ҳам ўзларингиз ичаверсангиз тўғри иш қилган бўлур эдингиз. **(Залда жонланиш).**

Шу билан бирга шуни айтиб ўтиш кераки, адабий танқид, адабий асарларни муттасил чуқур таҳлил қилиб туриш адабиётимизнинг муваффақиятли ривожланиши учун энг муҳим шартдир. Шунинг учун ҳам сизлар ўз ҳамкасбларингизни танқид қилишдан ва уларнинг асарларини таҳлил қилишдан ўзингизни четга олишга ҳақли эмассиз. Адабий танқиднинг ўзи нима? Адабий танқид—ёзувчининг қуролини қайраш, асарни чуқур таҳлил қилиш демакдир, адабиётчиларнинг маҳоратини такомиллаштириш демакдир. Бу ҳақда батафсил гапириб ўтиришнинг ҳожати йўқ, бу масалаларнинг бутун аҳамиятини ўзларингиз яхши биласиз. Курашга чақирадиган, коммунизмнинг ғалабасига чақирадиган яхши янги адабий асарлар ёзилишини истаймиз ва халқ шундай асарларни кутмоқда.

Мен тиниб-тинчимаган, ланжликни яхши кўрмайдиган киши эканлигимни билсаларингиз керак. Ҳар бир киши ўз постида актив бўлиши лозим. Адабиётда кучли эҳтирос ва жўшқинлик бўлиши лозим. Актив фаолият, юксак идеаллар учун, янги турмуш қуриш учун кураш—мана шуларнинг ҳаммаси одамга хуш келади. Одамзод пассив бўлганида эди биз олға силжий олмаган бўлур эдик. Миллион-миллион кишиларнинг янги турмуш қуриш учун олиб бораётган курашигина актив, оташин ва эҳтиросли курашгина олға томон тез ҳаракат қилишимизга ва енгишимизга имкон беради. Пассив, бамайли-хотир, бўшанг кишилар эҳтирос билан тўлиб тошган ва қаҳрамонона ишлар қилишга чақирадиган асарлар ёзишлари мумкин бўлмаса керак. Ёки шундай бўлиши мумкинми? **(Залда жонланиш).** Қўлимда бу масалага доир конкрет мисоллар йўқ, лекин шундай бўлиши мумкин бўлмаса керак, деб ўйлайман.

Ўртоқлар! Кекса бўғиннинг ажойиб ёзувчилари билан фахрланамиз, сафга кириб келаётган ёшлар билан фахрланамиз. Ёшларнинг ижодига эътибор билан қараш, ғамхўрлик қилиш керак. Ўргамчик ёзувчиларни ўргатиш тўғрисидаги баъзи фикрларимни айтиб ўтмоқчиман. Ёш ижодкор кучлар адабиёт сафига келиб киравермаса умуман адабиёт ўсмайди. Ёшлар бизнинг ўринбосарларимиздир. Ҳар бир ёзувчи ҳам кичикроқ асарлар ёзишдан бошлайди, сўнгра ўзини ўнглаб олиб, катта, яхши асарлар яратади, шундагина унинг талантига тан берадилар. Талант бирданига туғилмайди, аста-секин камолга етади.

Ижодкор ёшларни тарбиялашда катта камчилигимиз бор. Бу камчилик менинг фикримча шундан иборатки, бизда кўпинча ўргамчик ёзувчиларни пайпаслайдилар. **(Қарсаклар).**

Чор Россиясида умуман одам учун, айниқса ёзувчи учун, эски жамиятнинг иллатларига тоқат қилолмайдиган серфикр киши учун шароит нақадар оғир бўлганлигини эслаб кўринг. Бундан ёзувчининг ўзи ғазабланар эди ва ўзининг ғазабини асарларида ифодалаб, миллион-миллион кишиларни ғазаблантишга, яхши турмуш учун курашга кўзғолишга мажбур қилар эди. Ўша вақтларда ижодкор зиёлиларнинг ўзига йўл топиб олиши нақадар қийин бўлганлиги маълум.

Октябрь революцияси натижасида шарт-шароит тубдан ўзгарди. Бизнинг социалистик жамиятимизда одамдаги барча ижодий имкониятлар ва истеъдодларнинг ҳар томонлама очилиши ва намоён бўлиши учун кенг майдон яратиб берилган. Биз ёшларнинг ижоди тағин ҳам кўпроқ ривожланишини истаймиз. Бизнинг совет шароитимизда кўпгина талантлар туғилмоқда. Истеъдодли кишиларнинг ўсишига ҳар томонлама ёрдамлашмоқ керак. Лекин уларни ўзлари яшаб турган ердан, муҳитдан сунъий равишда ажратиб олмаслик керак.

Менинг маккажўхори учун курашувчи эканлигимни ҳамма билади. Маккажўхорини нормал шароитда ва кўчатхонада ўстиришни мисол қилиб кўрсатмоқчиман ва буни ёш адабиётчиларни тарбиялашга баъзи бир жиҳатлардан қиёс қилмоқчиман. **(Залда жонланиш. Қарсаклар).**

Маккажўхорининг ишқибозлари кўп: уни грузинлар, арманилар, украинлар ва жанубий областлардаги руслар яхши кўришади. Маккажўхори думбиллигида айниқса хушхўр бўлади. Кимки уни еб кўрмаган бўлса, маккажўхорининг нақадар лаззатли емиш эканлигини билмайди. Хуллас, маккажўхори ўстириш тажрибаси бўлмаган, лекин уни тезроқ ўстириб, барвақт пишириш иштиёқи билан тўлиб тошган кишилар уни кўчатхонада ўстира бошладилар. Бир агроном эсимга тушди, у менинг маккажўхорини ёқлаб сидқидил билан ташвиқот қилаётганлигимни билган бўлса керак, менга ёқадиган иш қилмоқчи бўлипти: у маккажўхорини кўчатхонада ўстириб, кейин кўчатни далага ўтқазипти. Мен шу далага борганимда шу манзарани кўрдим: экилган маккажўхори ҳали униб чиқмапти, аммо кўчатхонадан олиб ўтқазилган маккажўхорининг бўйи 20—30 сантиметр бўлиб қолипти. Мен бу экинларни кўриб агрономга бундай дедим:

— Сиз бемаъни иш қилганлигингизни биласизми?

—Қандай? Нега?—деб сўради у.

Мен унга жавоб бериб дедим:

— Бевосита тупроққа экилган маккажўхори ҳали униб чиқмаган бўлса ҳам, лекин униб чиқади, ўсиб яхши ҳосил беради, кўчатхонада ундириб ўтқазилган маккажўхори эса нимжон бўлиб қолади, яхши ҳосил бермайди, чунки у кўчатхонада ўстирилган. Кўчат қилиб ўстирилган маккажўхорига қаранг. Бу кўчатлар сарғайиб, нимжон бўлиб ўсаяпти, унинг барглари кўмкўк эмас, бамисоли соя-салқиндан чиқмайдиган одамнинг баданига ўхшайди. Бундай ўсимлик ўсиш вақтида дуч келган ҳамма синовларга бардош беролмайди, албатта.

(ДАВОМИ УЧИНЧИ БЕТДА).

Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВ нутқининг давоми

(БОШИ БИРИНЧИ ВА ИККИНЧИ БЕТЛАРДА).

Бизнинг баъзи ўргамчик ёзувчиларимиз ҳам бир жиҳатдан менга кўчатхонада ўстирилиб, кейин ерга ўтқазилган маккажўхорини эслатади. Шундай ҳоллар ҳам бўлади: бир киши ўзининг биринчи ҳикояси ёки шеърини ёзиши биланоқ унинг атрофида шовқин-сурон кўтариб, янги юлдуз, янги талант пайдо бўлди, деб жар сола бошлайдилар. **(Залда жонланиш. Давомли қарсаклар).** Ўзининг биринчи асарини ёзган бу ўртоқ ўзини ҳали ёзувчи ёки шоир деб атамаган бўлса ҳам, у фақат ўз кучини эндигина синаб кўра бошлаган бўлса ҳам, лекин, инсоният кутган қимматбаҳо олмос, ўрнак мана шу, деб унинг ҳақида ҳамма ёққа жар соладилар, уни Ёзувчилар союзига тортиб келадилар. Бундай ўргамчик ёзувчи узоғроқ районда яшаб турган бўлса, унга Москвадан ёки республика пойтахтидан квартира бериш керак, дейдилар. Бундай янги юлдуз узоқ районда яшаши мумкинми, ахир, дейишади.

Шундай қилиш тўғрими, ахир? Михаил Александрович Шолохов ўзининг пойтахти — Вешенская станицасида яшаяпти-ку, қани адабиёт майдонида пойтахтдагилар у билан беллашиб кўринглар-чи. **(Қарсаклар).**

Гап кимнинг қаерда яшашида эмас, балки кимнинг нима бера олишида, у ёки бу кишининг қандай қобилияти борлигидадир. **(Қарсаклар).**

Кўчатхона шароити яратиб бериш ижодкор ёшларнинг тарбиясига ёмон таъсир кўрсатиши мумкин деб ўйлайман. Дарҳақиқат, ўзининг илгари ишлаб турган муҳитидан олиб кўкка кўтариб қўйилган киши баъзан нима аҳволга тушиб қолади. Уни ёзувчи деб эътироф қилишади, унга Ёзувчилар союзининг аъзолик билетини топширишади, пойтахтдан квартира беришади. Бунга қадар у ишлаб чиқаришда тракторчи, комбайнчи, токарь, слесарь, конструктор, инженер, агроном бўлиб ишлаб келган эди. Ахир у ёзувчи бўлиб туғилган эмас-ку, қаердадир ўсган, меҳнат қилиб келган киши-ку. Сўнгра бундай киши ўзининг биринчи муваффақиятли асаридан кейин янги, яхши асар ёзишни уддалайолмаганлиги маълум бўлиб қолади. Хўш, энди у нима қилиши керак? У ўзича бундай деб ўйлайди: комбайн ҳайдаш — ёзувчига муносиб эмас; заводга бориб ишлаш ҳам ёзувчига муносиб эмас. Хўш. у қаёққа боради? Адабий фонддан пул олмоқ учун Ёзувчилар союзига боради. **(Залда жонланиш. Қарсаклар).** Союзда унга пул бериб турадилар. У ўзича, модомики, менинг талант эканлигимни тан олиб, қобилиятимнинг гувоҳномаси қилиб қўлимга аъзолик билетини тутқизиб қўйдингизми, пулни чўзаверинг, деб ўйлайди. Берганда ҳам кўпроқ пул беринг дейди. **(Залда жонланиш).**

Эҳтимол, мен бир мунча муболаға қилаётгандирман, буни ҳеч ким трагедияга айлантирмоқчи эмас. Мен фақат буни биз амал қилишимиз лозим бўлган нормадан чекиниш эканлигини кўрсатиб ўтмоқчиман, холос. **(Қарсаклар).**

Ёш ўртоқларнинг ўз истеъдодларини ривожлантиришларига ёрдам бериб туриш, кекса ёзувчиларнинг кўплари ёшларни қувватлаганидек. Горький қувватлаганидек, уларни қўллаб-қувватлаш лозим. Мен Михаил Михайлович Коцюбинскийнинг хатларини ўқиганман, унинг Горький билан ёзишмаларини ўқиганман, Горький бошқа кўпгина ёзувчиларга, санъат усталарига таъсир ўтказгани каби Коцюбинский ижодига ҳам жуда катта таъсир ўтказган. Гапимда ноаниқлик бўлса украин ёзувчилари — Николай Платонович Бажан, Александр Евдокемович Корнейчук ва Максим Фаддеевич Рильский менинг гапимни тўғриласинлар, — Коцюбинский узоқ йиллар давомида қишлоқ хўжалик зараркунандалари билан курашиш комиссиясида, Земский управада статистик бўлиб ишлаган ва адабий иш билан шуғулланган эди. Сизларга маълумки, у яхши ёзар эди.

Ёзувчи ишчи тўғрисида ёзмоқ учун ишчи яшаб ва меҳнат қилиб турган ерга бориб, унинг қандай ишлаётганлигини ўрганса бўлмайдими? У билан бирга яшаса яхшироқ бўлмасдими. Шундай қилиш ёмон бўладими, ахир? **(Қарсаклар).** Шундай қилинганда сафарга чиқиш учун ҳам вақт сарфлаш керак бўлмай қолади. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар, пойтахт ёзувчиларини Совет Иттифоқи бўйлаб шахталарга, заводларга ва колхозларга жойлаштириб қўйилсин деган таклиф киргизмоқчи эмасман, албатта. Йўқ, бундай қилиш оқилона иш бўлмас эди. Фақат шуни айтмоқчиманки, ёзувчилар турмушнинг ичига чуқурроқ кириб боришлари, Совет мамлакатининг ҳаётидаги янгиликларнинг ҳаммасини бадиий образларда гавдалантиришлари. жамиятимиздаги барча моддий ва маънавий бойликларни яратувчи инсонни чуқурроқ кўрсатиб беришлари керак.

Муайян шароитда — колхозда, заводда, муассасада ўсган ва ишлаб турган, шу муҳитдан озиқланиб вояга етаётган одамларни муҳитдан юлқиб олиб, сунъий равишда вужудга келтирилган кўчатхонага ўтқазиб қўйиш фойдали бўладими, ахир. Агар шундай қилинадиган бўлса, одам ўз оёғи остидаги заминни йўқотиб қўйиши мумкин, ўзини озиқлантирувчи ширани ололмай қолади ва ўзини ердан юлиб олинган ўсимлик каби ҳис қиладиган бўлиб қолади. Масалан, сиз мева дарахтини кўчат қилиб ўтқазмоқчи бўлсангиз, ердан унинг илдизларини юлиб оласиз. Бундай дарахт янгидан томир ёйиши ва янгидан гуллаши учун орадан 2-3 йил ўтади. Одамни ўзи ўрганиб қолган муҳитдан тортиб олганда ҳам шундай бўлади. У бир мунча вақт ўтгандан кейин томир ёйиб, ўзини ўнглаб олиши мумкин, лекин қуриб қолиши ҳам мумкин.

Бир вақтлар украин ёзувчилари билан бўлган гаплардан бирини айтиб бермоқчиман. Бу воқеа урушдан илгари бўлган эди, Украинага ишга борганимдан кейин олдимга ёзувчилар келишди, улар яхши ўртоқлар, уларнинг фамилиясини айтиб ўтирмайман. Баъзи масалалар ҳақида суҳбатлашиб олдик, сўнгра улар менга бундай дейишди:

— Ўртоқ Хрушчев, сизга бир илтимосимиз бор.

— Қанақа илтимос экан?

— Бизда ажойиб халқ шоираси пайдо бўлди. Ўзи деҳқон хотин-қизлардан.

— Яхши гап, ҳозир талантли кишилар кўп чиқяпти. Хўш, унга нима керак экан? — дедим.

— У хотин қишлоқда яшайди,— дейишди суҳбатдошларим.

— Хўш, сизларнинг истагингиз нима?

— Унга Киевдан квартира бериш керак.

Ўшанда мен ўртоқларга бундай дедим:

— Бу хотин гарчи чаласавод бўлса ҳам колхоз ҳаётидан шеърлар тўқир экан, аммо қобилиятли хотинга ўхшайди. У ўзи кўрган, ўзи иштирок этаётган воқеалар ва одамлар тўғрисида шеър тўқияпти. Лекин уни колхоздан олиб Крешчатик кўчасидан квартира бериб қўйингчи, у нима тўғрисида ёза олади? У тез чўкиб қолади, ҳеч нима ёза олмайди. Аммо ёзгиси келса колхозга боришга мажбур бўлади.

Менинг дўстларим — ёзувчилар гапимни қулоқ бериб тинглашди, лекин кейин шундай бўлса ҳам, шу колхозчи хотинни Ёзувчилар союзига қабул қилишди. Лекин бу хотиндан ҳеч бир иш чиқмади, чунки чаласавод, билимсиз киши эди. У фақат қофия тўқишнигина билар эди. Лекин биргина қофиянинг ўзи поэзия эмас-ку, ахир **(Қарсаклар).**

Сизлар менинг айтганимни тўғри тушунасиз ва эндигина бошлаган кишиларни қандай ёшда бўлишидан қатъий назар қувватлаш керак деган фикрга қўшиласиз деб ўйлайман, ўртоқлар, лекин ундай ўргамчик ёшларни сунъий равишда кўчатхонага киритиб қўймаслик керак. Агар одамни сувда ҳамма вақт остидан бирон нарса билан кўтариб турсангиз, у ҳеч қачон сузишни ўрганолмайди. Сузишни ўрганмоқ учун сувга тушиш керак, ўз кучини синаб кўриши керак. Машқ қилиши керак. Сузишни ўрганаётган киши чўка бошласа, унга ёрдам беринглар, сўнгра уни ўзи суза оладиган қилиб ўргатинглар. Ўргамчик ёзувчига ҳам ўз талантини ўз кучи билан ривожлантиришига имконият беринглар. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! «Ёзувчининг хатолар қилишга ҳақли эканлиги тўғрисида», «ёзувчининг муваффақиятсизликларга дуч келишга ҳақли эканлиги тўғрисида» гапириш мумкинми? Менинг фикримча, ёзувчининг жамиятдаги мавқии ва ролининг ўзи уни бундай ҳуқуқдан маҳрум қилади. Леонид Сергеевич Соболев ёзувчиларнинг I съездида 1934 йилда яхши гап айтган эди: партия ва ҳукумат совет ёзувчисига ҳамма ҳуқуқларни батамом бериб қўйипти, лекин ундан фақат битта ҳуқуқни — ёмон ёзиш ҳуқуқини тортиб олган, деган эди. Менингча, халқ ёзувчидан ёмон ёзиш ҳуқуқинигина эмас, аввало, нотўғри ёзиш ҳуқуқини тортиб олган. Асарлар унча юксак даражада ёзилмаган бўлиши мумкин. Майли, китобхон ёмон асарга ўзининг баҳосини беради. Агар асар нотўғри ёзилган бўлса, яъни асарда нотўғри позиция асос қилиб олинган бўлса, бу бошқа гап. Бунга асло йўл қўйиб бўлмайди, чунки бу адабий бракдир.

Браксиз ишлаб чиқариш бўлмайди деб айтишлари мумкин. Бу гап рост, лекин брак ҳам ҳар хил бўлади, хатолар ҳам ҳар хил бўлади. Слесарь ёки токарнинг айби билан бирор деталл брак қилиб қўйилганлиги бошқа гапу, адабий бракка йўл қўйилганлиги бошқа гап. Биринчи ҳолда брак қилинган деталнинг улоқтириб ташлаш, янгисини заказ қилиш билан иш битади, деталнинг ясаш учун сарфланган вақт ва материал беҳуда кетади, холос. Иккинчи ҳолда эса брак адабий маҳсулот яшаш ҳуқуқини олади (чунки, хатолари бўлган китоб босилиб чиққан-ку!), китобхонларнинг қўлига ва ҳатто ўз қаддини ростлаб олмаган, бадиий асарнинг фазилати нима-ю, камчиликлари нималигининг яхши фарқига бормайдиган китобхонларнинг қўлига ҳам бориб тегади. Китобхон бу китоб ёзувчи томонидан ёзилганлигини кўриб, унга ишонч билан қарайди. Партия халқимизни ёзувчиларга, бадиий асарга, босма сўзга нақадар ҳурмат билан қарайдиган қилиб тарбиялаганлиги ўзларингизга маълум. Шунинг учун ҳатто жиддий ғоявий хатолари бўлган адабий асарга ҳам китобхонларнинг маълум қисми ишонч билан қараши, яшаш ва курашни ўргатиши лозим бўлган чинакам асар деб қабул қилиши мумкин. Бундай брак адабиёт совет кишиларига, коммунистик қурилишга қанчалик зарар етказиши мумкинлигини ўзларингиз ўйлаб кўринг.

Хатолардан сақлайдиган гарантия нима деб айтишларингиз мумкин. Ҳа, гарантия бериш қийин, чунки ёзувчи чинакам совет кишиси бўлса, у онгли равишда, атайин хато қилмайди, балки бир қанча сабабларга кўра, — турмушни етарли билмаганлиги, ўзи асосланган позицияларнинг нотўғрилиги ва шу кабилар сабабли хато қилади. Хато қилмаслик учун ёзувчилар жамиятда яшаб турганликларини, жамиятнинг ҳаётини акс эттираётганликларини, жамоатчилик танқиди уларнинг ижодини йўллаб туриши лозимлигини, улар жамоатчилик танқидига қулоқ солишлари, бу танқид билан ҳисоблашишлари лозимлигини ўртоқларча мунозара ва муҳокамалар ўтказиб туриш зарурлигини, ёзувчиларнинг асарларини жамоатчилик муҳокамасига олиб чиқиш зарурлигини эсда тутишлари керак.

Сизлар: бизни танқид қилинглар, контроль қилиб туринглар, агар асар хато бўлса, уни босманглар, деб айтишингиз ҳам мумкин. Лекин нимани босиш керагу, нимани босмаслик кераклигини дарҳол аниқлаб олиш осон эмаслигини ўзларингиз биласиз. Ҳеч нарсани босиб чиқармаслик энг осон йўл, бундай қилинганда ҳеч қандай хато ҳам бўлмайди, у ёки бу асарни босишни тақиқлаган киши эса ақлли киши бўлиб кўринаверади. Лекин бу аҳмоқлик бўлур эди. **(Залда жонланиш. Қарсаклар).**

Шу сабабли, ўртоқлар, бундай масалаларни ҳал қилишни ҳукумат устига юкламанглар. Бу масалаларни ўзларингиз ўртоқларча ҳал қилинглар. Бизнинг фикримизча, бу танқид бўлади, чинакам танқид бўлади. Агар танқид чинакам адабий танқид бўлса, бундай танқид ошна-оғайни, қариндош-уруғнинг андишасини қилмайди. Бундай танқид асосий нарсанинг — адабий асардаги ғоявий ва бадиий фазилатларнинг ғамини ейиши лозим. Ишни биз мана шундай ташкил қилишимиз лозим.

Александр Трифонович Твардовский съездда сўзлаган нутқида, адабий ижодда аввало сифат аҳамиятли, деб ҳақ гапни айтди десам бўлади. Дуруст, маънавий фаолиятда «кўпроқ»дан кўра «яхшироқ»ни афзал кўриш керак. Битта китоб ёзсангиз ҳам яхши китоб ёзинг. Николай Островский жуда кам китоб ёзган. Лекин унинг «Пўлат қандай тобланди» деган асари чинакам китобдир. Ёзувчи вафот қилган бўлса ҳам, лекин китоби асрлар бўйи яшаши турган гап. Бошқа авторлар ва бошқа асарларнинг номини айтиб турмайман — бундайлар жуда кўп. Узоқ умр кўрадиган ва одамларга хурсандлик бағишлайдиган яхши китоблар яратишга интилмоқ керак.

Николай Алексеевич Некрасовнинг «Бобо» поэмасидаги сатрлар ёшлигимдан ёдимда қолган. Бу сатрларни сўзма-сўз ёд биламан.

Мана шу сатрлар:

«Муъжизалар кўрдим мен,
Саша:
Хилват ёққа бир тўдача рус —
Юборилди ғулу туфайли.
Ер ва эрклик берилди, дуруст;
Бир йил ўтди, ҳа демай ҳали
Комиссарлар борар у томон.
Бир қарасанг тап-тайёр қишлоқ,
Ўтинхона, омбор, хонадон!
Темирчининг болғаси тақ-тук...
Ярим аср ичида, рости
Барпо бўлди каттакон гулшан.
Инсон иродаси, меҳнати
Гўзалликлар яратар экан!»
(Олқишлар).

Қарангки, Некрасов инсон тўғрисида, агар инсонга эрк ва ер берилса, унинг нималарга қодир бўлиши тўғрисида хўп яхши гаплар айтипти! **(Гулдурос қарсаклар).** Лекин биздаги миқёсларни ўша вақтдаги миқёслар билан тенглаштириб бўлмайди-ку. Агар Некрасов бизнинг замонимизда яшаган бўлса, совет кишилари уч-тўрт йил ичида 36 миллион гектар қўриқ ерни очганликларини кўрган бўлса эди, ҳозир у нималар деган бўларди! **(Қарсаклар).** Агар Некрасовнинг ёзганлари муъжиза бўлган бўлса, у ҳолда совет кишиларининг ишларини муъжизалар мужизаси дейиш ҳам камлик қилади.

Биз мана шундай даврда яшаб турибмиз, ўртоқлар. Лекин биз ҳозирги миқёсларимиз билан ўлчаганда жуда кам иш бўлиб кўринган ҳодисаларни кўриб, бу ҳодисаларга «инсон иродаси, меҳнати гўзалликлар яратар экан» деб баҳо бера олган Некрасовнинг доҳиёна истеъдоди олдида бош эгамиз. Бизнинг замонимизда ўз ватанини қудратли социалистик давлатга айлантирган халқнинг улуғ ижодий кучлари намоён бўлмоқда. Бизнинг мухолифимиз ҳозир буни тушуниб ва кўриб турипти.

Мен сизга бир фактни айтиб бераман. Яқинда бўлган қабул маросимларининг бирида баъзи мамлакатларнинг дипломатик вакиллари билан суҳбатлашдим. Ташқи ишлар министрларининг кенгаши масаласи ҳозир энг долзарб масаладир. Ғарбий Германия элчиси мендан:

— Женевада масала қандай ҳал бўлади — деб сўради.

— Буни менга Сиз айтиб берасиз, Сиз ўз ҳукуматингизнинг элчисисиз, ҳукуматингиз бу тўғрида нима ўйлашини бизга айтиб берасиз. Лекин Сиз нима деб ўйласангиз ҳам мен бир нарсани айта оламан:

— Иккала Германия билан сулҳ шартномасини имзоламоқ керак.

— Бундай қилиб бўлмайди.

— Йўқ, шундай қилса бўлади. Агар бугун сизга бўлмаса, биз Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси имзолаймиз ва сиз, энди мумкин, биз ҳам сулҳ шартномасини имзолаймиз деб айтадиган вақт келишини кутиб тураверамиз. **(Қарсаклар).**

Элчи менга, йўқ, бундай бўлмайди, деди. Мен унга шошманг, «йўқ» деб айтманг, сабр қилинг, деб жавоб бердим.

Шу пайтда яна бир элчи бизнинг суҳбатимизга қўшилди. Бу элчи бир вақтлар бизнинг мамлакатимизда яшаган, унинг ва отасининг Москвада фабрикаси бўлган, лекин сўнгра улар бу ердан жўнаб кетишган, ҳозир у бир мамлакатнинг элчиси бўлиб ишлаяпти, русчани яхши гапиради. Шунинг учун ҳам биз у билан таржимонсиз гаплашдик. Ана шу элчи Германия Федератив Республикасининг элчисига қараб, унга бундай деди:

Шуни билиб қўйингки, элчи жаноблари, мен Сизга «йўқ» деган сўзни айтишда шошилмасликни маслаҳат бераман. Бундан ўттиз йил муқаддам мен, Совет ҳукумати узоқ яшамайди деб айтган эдим, энди кўриб турибсизки, мен янглишган эканман. **(Қарсаклар).**

Бу нарса шуни кўрсатиб туриптики, ўзларининг синфий мавқилари жиҳатидан бизга ёв бўлиб келган ва ёв бўлиб қолган кишиларнинг ҳам, ҳатто шундай кишиларнинг ҳам энди кўзлари очилиб, улар ўз шерикларининг хатосини тўғриламоқдалар: ҳовлиқма, «йўқ» деб айтишга шошилма, демоқдалар.

(ОХИРИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА).

Ўзбекистон КП Тошкент область комитетида

Чиноз районидаги колхозларда ғўза парваришининг қониқарсиз бораётганлиги ҳақида

Область партия комитети бюроси район партия комитетининг секретари ўртоқ Акромов, колхоз раислари ва бригада раҳбари ўртоқ Мирзабековнинг ҳисоботларини эшитиб, шуни қайд қиладиларки, Чиноз район партия комитети ва район ижроия комитети ғўзанинг биринчи цикл парваришини ўз вақтида тугаллаш учун зарур чораларни кўрмаганлар. 1959 йил 22 майга қадар бўлган маълумотга қараганда ҳали 1500 гектар ердаги ғўза сийрак.

Яганалаш ишларининг ташкил қилинишидаги камчилик ғўза парваришининг ғоят суст бораётганлигини кўрсатувчи мисоллардан биридир, ҳалигача 2280 гектар ердаги ғўза яганаланмаган, 3699 гектар ердаги ғўза озиқлантирилмаган. Шунингдек биринчи узунасига ва кўндалангига культивация қилиш плани ҳам бажарилмади.

Бу ишларни ташкил этишда «Коммунизм» (Ашуров, Мустафоев ўртоқлар), Свердлов номли (Очилов, Мустафоқулов ўртоқлар), Навоий номли (Норбоев, Нортоев ўртоқлар), «XXI партсъезд» (Мираҳмедов, Эргашев ўртоқлар), Энгельс номли (Шамшиев, Ўранбоев ўртоқлар) колхозлар айниқса, орқада қолмоқдалар.

Район партия комитети, район ижроия комитетлари томонидан контролликнинг йўқлиги натижасида район колхозларида мавжуд техникадан тўла фойдаланилмаётир. 244 чопиқ тракторидан 225 тасига культиваторлар ўрнатилган. Дала ишларида эса шундан 160—180 таси фойдаланилмоқда. РТС трактор парклари ишини яхши йўлга қўйиб юборишда ҳеч қандай ёрдам бермаётир.

Трактор паркларининг қониқарсиз ишлаганлиги шу нарсага олиб келдики, 5 минг гектардан ортиқ ердаги ғўзани ўт босиб кетган, ўсимликнинг аҳволи ҳаддан ташқари ёмон, ривожланишдан жуда орқада қолмоқда.

Бошланғич партия ташкилотлари, колхоз раҳбарлари, район партия комитети, район ижроия комитети ишга қобилиятли барча колхозчиларни ғўзанинг ривожланишидаги кечикишни тугатишга сафарбар қилиш учун зарур тадбирларни амалга оширмаётирлар.

Баъзи бир колхозларда алдамчилик ва кўзбўямачиликка йўл қўйилиб, бажарилган ишлар сводкада ошириб кўрсатилмоқда.

Район партия комитети, район ижроия комитети, колхоз раҳбарлари Андижон область пахтакорлари ўзаро текшириш бригадаси томонидан аниқланган хато ва камчиликларни тугатишда ҳаддан ташқари сусткашлик қилмоқдалар.

Район колхозларида колхозчиларнинг юқори унум билан ишлаши учун барча шароитлар яратиб берилмаган. Кўпчилик колхозларда умумий овқатланиш, колхозчиларнинг далада тунаб қолиши ташкил этилмаган, дала шийпонлари безатилмаган.

Оммавий-сиёсий ишлар жуда суст олиб борилмоқда. Бригадалардаги социалистик мусобақани йўлга қўйишга расмиятчилик билан қаралмоқда. Кундалик ишга якун қилиб турилмайди. Илғор механизаторлар рағбатлантирилмайди.

Бу камчиликлар шунинг учун ҳам рўй бермоқдаки, район партия комитети бюроси колхозларга умумий раҳбарлик қилмоқда, конкрет раҳбарлик қилинмаётир, колхоз правлениелари ва бошланғич партия ташкилотларининг фаолияти устидан контроллик қилиб борилмаётир. Район партия комитети бюросининг аъзолари зўр бериб ишламайдилар, колхозларда бўлганларида аниқланган камчиликларни тугатишда амалий ёрдам бермайдилар.

Область партия комитети бюроси **қарор қилади:**

1. Чиноз район партия комитети ва район ижроия комитетининг ғўза парвариши юзасидан олиб бораётган ишлари қониқарсиз деб топилсин.

Район партия комитети бюросига ғўзанинг ривожланишидаги кечикишни тугатиш учун райондаги мавжуд моддий техника ресурсларини сафарбар қилиш соҳасида қониқарсиз иш олиб бораётганлиги кўрсатиб ўтилсин.

Чиноз район партия комитети (ўртоқ Акромов) ва район ижроия комитети (ўртоқ Қолдибоев)дан 10 кун муддат ичида район колхозларида ғўза парвариши ва меҳнатнинг ташкил қилиниши соҳасида аниқланган камчиликларни тугатиш талаб қилинсин.

Район партия комитетига кўзбўямачилик ва алдамчиликка йўл қўяётган баъзи бир колхоз раҳбарлари ва бригадирларнинг хатти-ҳаракатини муҳокама қилиш ва айбдорларга нисбатан қаттиқ чора кўриш вазифаси топширилсин.

Колхоз раислари ва бошланғич партия ташкилотлари секретарлари ғўза парвариши юзасидан белгиланган топшириқларнинг бажарилишида шахсан жавобгар эканликлари огоҳлантириб ўтилсин.

2. Чиноз район партия комитети ва район ижроия комитети зиммасига асосий диққат-эътиборни ғўзанинг биринчи цикл парваришини тугаллашга қаратиш вазифаси топширилсин. Бунинг учун қуйидаги тадбирлар амалга оширилсин:

а) 25—26 майга қадар яганалаш тугаллансин;

б) узунасига ва кўндалангига культивация қилиш ҳамда озиқлантириш тугаллансин, шунингдек пахта далалари бегона ўтлардан тозалансин;

в) қишлоқ хўжалик зараркунандаларини қириб ташлаш учун тезда зарур тадбирлар амалга оширилиб, зараркунандалар тушган далаларга дори сепилсин.

3. Чиноз район партия комитети ва район ижроия комитетидан колхозчиларнинг унумли ишлаши учун барча зарур шароитларни яратиб бериш, ҳамма колхозларда умумий овқатланишнинг ташкил қилинишига эришиш, болалар муассасалари ишини яхши йўлга қўйиб юбориш талаб қилинсин. Шунингдек оммавий-сиёсий ишларни ҳозирги вазифалар даражасига кўтариш мақсадида районнинг барча партия ва совет активлари бошланғич партия ташкилотларининг ишига ёрдам бериш учун колхозларга юборилсин.

4. Ўртоқ Б. Г. Мирзабековга Чиноз районидаги колхозларда ғўза парвариши соҳасидаги ишларнинг боришини иккинчи марта текширишдан ўтказиш вазифаси топширилсин.

5. Шу йилнинг 5 июнида область партия комитетининг бюросида ғўзанинг биринчи ва иккинчи цикл парваришининг тугалланганлиги ва мазкур қарорнинг бажарилиши тўғрисида ҳисобот эшитилсин.

ЎРТА ОСИЁНИНГ РОССИЯГА ҚЎШИБ ОЛИНИШИНИНГ ПРОГРЕССИВ
АҲАМИЯТИГА БАҒИШЛАНГАН БИРЛАШГАН ИЛМИЙ СЕССИЯГА

ХАЛҚЛАРНИНГ ЛЕНИНЧА ДЎСТЛИГИ БУЗИЛМАСДИР

Р. ҒУЛОМОВ,
Ўзбекистон КП Тошкент область комитетининг биринчи секретари

Улуғ Ватанимиз халқларининг дўстлиги — улар ўртасидаги кўп йиллик муносабатларнинг сиёсий, иқтисодий ва маданий алоқалар ривожланишининг, эксплуататор синфларга қарши биргаликда олиб борилган курашнинг, янги ҳаёт асосларини қуришда биргалашиб сарфланган куч-ғайратнинг меваси, жонажон Коммунистик партиямиз амалга оширган жуда катта ташкилий ва тарбиявий ишларнинг натижасидир.

Барча совет халқлари тенг ҳуқуқли бўлиб, улар кўп миллатли ягона қардошлик оиласида яшамоқдалар ва ижод қилмоқдалар. Бу халқларнинг ҳаммаси ўз катта оғаси—улуғ рус халқини ҳурматлаш ва ундан завқланиш ҳисси билан тўлиб-тошган бўлиб. унинг тарихдаги ажойиб хизматларига муносиб баҳо бермоқда. Мамлакатимиздаги барча халқлар сингари ўзбек халқи ҳам заковатлилиги, саҳий қалби, беғаразлиги, революцион шижоати, меҳнат ва жангдаги буюк қаҳрамонликлари учун улуғ рус халқини қадрлайди ва севади.

Ўзбек ва рус халқларининг йўли кўп асрлар давомида бир-биридан узоқ бўлиб келди, қадим замонлардан буён улар ўртасида мавжуд бўлиб келган муносабатлар эса чегара белгилари ва айниқса шу халқлар ҳукмдорларининг сиёсати туфайли мураккаблашиб келди.

Ўрта Осиё Россияга қўшиб олинганлиги натижасида ўзбек ва рус халқларининг алоқаси кундалик ва мустаҳкам характерга эга бўлди.

Шубҳа йўқки, Ўрта Осиёнинг Россияга қўшиб олинишини аввало ривожланиб келаётган рус капитализмининг манфаатлари, унинг мустамлака ерларини босиб олишга интилиши талаб қилган эди. Чор ҳукумати миллий адоватни кучайтирар, рус бўлмаган халқларни «бегона»лар деб атар эди. Эксплуататор синфлар ва чоризм ҳамда уларнинг давлат аппарати Россиядаги миллий зулмнинг айбдори эди.

Ўша вақтда Ўрта Осиё Россияга қўшиб олинганлиги натижасида аста-секин феодал-ижтимоий формациядан тарихан энг прогрессив бўлган капиталистик формацияга кўчиш бошланди. Бу эса миллий маҳдудлик ва бекикликни битиришга, ишлаб чиқарувчи кучларни юксалтиришга, Ўрта Осиёнинг иқтисодий ва маданий қолоқлигини аста-секин йўқотишга, феодал тузум негизларини қўпоришга олиб келди.

Шундай қилиб Ўрта Осиёнинг Россияга қўшиб олиниши чор самодержавиесининг босқинчилик сиёсати натижаси бўлганлигига қарамай, у ўзбек халқининг ҳамда Ўрта Осиёдаги бошқа халқларнинг ҳаётида янги, тарихий жиҳатдан прогрессив босқичга асос солди. Мана шу жуда муҳим тарихий воқеага марксистик нуқтаи назардан тўғри баҳо бериш жуда муҳим аҳамиятга эгадир.

Албатта, чоризмнинг ҳамда рус капитализмининг асосий мақсади Туркистонни мустамлака ҳолида сақлаб қолишга, уни метрополиянинг хомашё манбаи қилиб қўйишга интилишдан иборат эди. Шу сабабли Туркистон экономикасининг тараққиёти ярамас, мустамлака формасида, ишлаб чиқаришнинг ибтидоий усуллари энг илғор, капиталистик усуллар билан боғлаб олиб борилган ҳолда ўтди. Чоризм ўзининг мустамлакачилик сиёсатида маҳаллий эксплуататорларга таяниб, эксплуатациянинг эски, феодал формаларини қўллаб-қувватлаб ва қўриқлаб келди. Чоризмнинг Ўрта Осиё меҳнаткашларига нисбатан тутган сиёсати мустабидлик сиёсати, улуғ давлат шовинизми сиёсати эди. Мана шунинг учун ҳам Ленин Туркистонни соф типдаги мустамлака деб атади.

Чоризм ўзининг ҳарбий-мустамлакачилик тартиблари билан миллий чекка ўлкаларни иқтисодий жиҳатдан эксплуатация қилишга интилибгина қолмай, шу билан бирга бу ўлкаларнинг халқларини қуллар каби итоатда тутишга ҳам интилди. Шу мақсадда, бир томондан Туркистон халқларининг ўртасидаги миллий тафовутларга эътибор берилмади, бу халқларнинг ҳаммаси «фуқора». «бегона» деб юритиб келинди ва иккинчи томондан ана шу халқлар ўртасида миллий адоват ҳамда душманлик тарғиб қилиниб, сунъий равишда рағбатлантирилиб келинди. Ўзбеклар-тожикларга, тожиклар-қирғизларга, туркманлар-ўзбекларга гиж-гижлантирилар, рус ишчилари билан маҳаллий миллат ишчилари ўртасига нифоқ уруғи сочилар эди.

Завод эгалари маҳаллий миллат ишчиларининг манфаатларини камситиб, рус ишчилари билан маҳаллий миллат ишчилари учун турлича иш ҳақи белгилаб қўйган эдилар. Шуни айтиб ўтиш муҳимки, рус пролетарлари бундай камситиш тадбирларига қарши кескин норозилик билдирдилар, ўзларининг ҳамкасаба биродарларини ҳимоя қилиб чиқдилар.

Миллий чекка ўлкаларнинг халқлари сиёсий жиҳатдан ҳам мутлақо ҳуқуқсиз эди. Бошқа маҳаллий миллатлар сингари ўзбеклар ҳам давлат муассасаларида ишлаш, ҳарбий хизматни ўташ, Давлат думасига «сайлов»да қатнашиш ҳамда чор Россиясининг ҳокимият органларини тузишда иштирок этиш ҳуқуқига эга эмас эди. Ўзбекистон меҳнаткашлари маҳаллий бошқарув органларига эга эмас эдилар.

Сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан асоратга солиб қўйилган ўзбек халқи жуда оғир зулмни бошидан кечирди. Масалан, меҳнаткаш ўзбекларнинг 20 хилдан ортиқ турли солиқлар тўлаб келганлиги халқ оммасининг машаққатли оғир аҳволидан далолат беради.

Меҳнаткаш халқнинг гардонида чор мустамлакачиларидан ташқари тузем маъмурлари деб аталган кишилар — оқсоқоллар, мингбошилар, қозилар ва бошқалар ўлтирар эди. Ер бой ва помешчикларнинг мулки бўлиб, улар ерни асоратли шартлар асосида деҳқонларга ва батракларга ижарага берар эдилар. Барча ўзбек деҳқон хўжаликларининг 65 процентдан кўпроғи батрак — камбағал хўжаликлар эди. Минглаб деҳқон хўжаликлари ўз мулкини гаровга қўяр, бойлардан ва чор ҳукуматидан қарзга ботиб кетган эди.

Чор ҳукумати Ўрта Осиёда атайин нодонлик ва жаҳолатни тарғиб қиларди. Ўрта Осиёда 1914 йилда бюджетнинг 2 процентга етар-етмас қисмигина маориф ишларига сарфланганди.

Лекин капиталистик тараққиётнинг объектив процесслари чоризм ва рус капиталистларининг реакцион мустамлакачилик сиёсатига нисбатан қудратлироқ бўлиб чиқди; капитализм Туркистонга ишлаб чиқаришнинг тарихий жиҳатидан энг прогрессив усулини ва илғор ижтимоий муносабатларни олиб келди.

Ўрта Осиё халқларининг рус халқи билан яқинлашганлиги, рус ишчилар синфи, унинг барча турдаги социал ва миллий зулмга, барча турдаги асоратга қарши қаратилган революцион озодлик ҳаракати билан яқинлашганлиги Ўрта Осиёнинг Россияга қўшиб олинганлигининг энг муҳим объектив оқибати бўлди. Маълумки, Ўрта Осиё Россияга қўшиб олинган вақтга келиб, жаҳон революцион ҳаракатининг маркази Россияга кўчган, рус ишчилар синфи жаҳон революцион ҳаракатининг авангарди бўлиб қолган эди. Ўрта Осиё Россиянинг таркибий бир бўлаги сифатида революцион ҳаракат таъсирида қолди, тараққиётнинг объектив жараёни билан революцион кураш гирдобига жалб этилди. Ленин партиясининг Россиядаги меҳнаткашлар оммасини озод қилиш учун олиб борган кураши айни маҳалда Ўрта Осиё халқларини чоризм—капитализмнинг мустамлакачилик режимидан озод қилиш учун олиб борилган кураш бўлди.

Рус ишчилар синфи ўзбек пролетариатининг шаклланишига ёрдам берди, ўзбек пролетариатининг вужудга келиши жуда катта сиёсий аҳамиятга эга бўлган воқеа бўлди. Ўзбек ишчилар синфи ва Ўрта Осиёдаги барча халқларнинг ишчилар синфи рус пролетариатининг бошчилигида чоризмнинг ва биринчи галда мустамлакачилик режимининг, эксплуатация ва эзиш режимининг гўрковига айланди.

* * *

Ўзбек халқининг ва Ўрта Осиёдаги бошқа халқларнинг Улуғ Октябрдан аввалги бутун тарихи, бу тарихнинг аҳамияти нуқтаи назардан қараганда, дебочагина эди, десак муболаға қилган бўлмаймиз. Совет Шарқидаги барча халқларнинг ҳақиқий тарихи кишилик ҳаётида янги давр очиб берган Улуғ Октябрь социалистик революцияси билан бошланди.

Коммунистик партиянинг ленинча миллий сиёсати Советлар мамлакатидаги барча халқлар сингари ўзбек халқининг тарихий тақдирига қирқ йилдан ортиқ вақтдан буён ҳаётбахш таъсир кўрсатиб келмоқда.

Ўзбекистон меҳнаткашлари Улуғ Октябрь ғалабаси натижасида пролетар интернационализми, халқлар қардошлиги ва дўстлигининг байроғи остида, Коммунистик партия раҳбарлигида социализм ва коммунизм ғалабаси учун курашга отландилар.

Ўзбекистонда янги, бахтли ҳаёт пойдеворини қуриш қийинчиликларсиз бўлмаганлигини айтиб ўтиш зарур. Коммунистик партия мураккаб проблемаларни ҳал қилишга мажбур бўлди, бу проблемалар Ўзбекистон эски, мустамлака режимидан қолоқ, ярим хароба хўжаликни мерос қилиб олганлигидан келиб чиқди.

Республикада мустаҳкам иқтисодий база — ривожланган саноатни, юксак даражада ташкил этилган қишлоқ хўжалигини вужудга келтириш энг асосий вазифа эди.

Эндиликда Совет Ўзбекистони ўз қудрати ва техника билан қуролланиши жиҳатидан Ғарбий Европанинг саноати тараққий этган мамлакатлари билан бахслаша олади. Республика саноатининг 70 та тармоғида салкам 300 минг ишчи ҳамда 38 мингдан кўпроқ инженер ва техник ишлаб турибди. Ўзбекистонда 1300 дан кўпроқ йирик давлат корхонаси, шу жумладан 44 та металл ишлайдиган ва машинасозлик заводи бўлиб, улар 5 та Халқ хўжалиги кенгашига: Тошкент, Самарқанд, Фарғона. Бухоро ва Қорақалпоғистон Халқ хўжалиги кенгашларига қарайди. Ўзбекистон ССР ташкил этилган вақтдан буён республикада саноат ишлаб чиқаришининг ҳажми 50 баравар кўпайди.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон ип газлама ишлаб чиқариш жиҳатидан мамлакатда РСФСРдан кейин иккинчи ўринда ҳамда электр қуввати ҳосил қилиш жиҳатидан бешинчи ўринда туради.

Аҳолиси тахминан 23 миллион киши бўлган Ўрта Осиё республикалари (Ўзбекистон, Қирғизистон. Тожикистон, Туркманистон) ва Қозоғистонда аҳолиси салкам 170 миллион кишидан иборат Афғонистон, Эрон, Ироқ, Покистон, Бирлашган Араб Республикаси ва Туркияни биргаликда қўшиб олганда, улардагига қараганда уч баравар кўп электр қуввати ишлаб чиқарилмоқда. Аҳоли жон бошига электр қуввати ҳосил қилиш жиҳатидан Ўзбекистон Туркиядан 10 баравар ўзиб кетди, Испанияни орқада қолдирди.

Ўзбекистон ССР — пахта ўлкасидир. Пахта ўзбек халқининг миллий ифтихори, пахта етиштириш эса умумхалқ иши бўлиб қолди. СССРда тайёрланаётган пахтанинг учдан икки қисмини Ўзбекистон бермоқда. Совет ҳокимияти йиллари мобайнида Ўзбекистонда пахта етиштириш қарийб 5,7 баравар кўпайди. Ҳозирги вақтда Ўзбекистон пахта етиштириш жиҳатидан дунёда АҚШ ва ХХРдан кейин учинчи ўринда туради, дунёда етиштирилаётган барча пахта толасининг тўққиздан бир қисмини беради.

(ОХИРИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА).

Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВ нутқининг охири

(БОШИ БИРИНЧИ, ИККИНЧИ ВА УЧИНЧИ БЕТЛАРДА).

Аммо сизлар билан биз, ўртоқлар, коммунистлармиз. Сизлар: орамизда коммунист бўлмаганлар ҳам бор, деб айтишингиз мумкин. Бунга жавобан шуни айтаоламанки, сўзга чиққан ёзувчилар, ишчилар, хизматчиларнинг нутқларига қулоқ солиб турсангиз, уларнинг нутқидан гапираётган нотиқ коммунистми ёки коммунист эмасми эканлигини ажратаолмайсиз, буни билиб олиш учун нотиқнинг ўзидан сўраш керак. Мана шунинг ўзи партиямизнинг фикри-зикри улуғ Совет Иттифоқимиз халқларининг фикри-зикри билан қўшилиб кетганлигини кўрсатувчи жонли намойиш эмасми, ахир. **(Гулдурос қарсаклар).** Бу бизнинг партиямиз учун энг улуғ мукофотдир, ленинча таълимотнинг улуғ тантанасидир. Партиямизнинг таълимоти, партиямизнинг программаси эндиликда илмий ҳужжаттина бўлиб қолмасдан, шу билан бирга, турмуш ҳужжати бўлиб қолди, улуғ халқимизнинг қарашлари, тушуниши, ҳаракат программаси бўлиб қолди. **(Гулдурос қарсаклар).**

Бу, шунинг учун ҳам партиямизга мукофотдирки, ҳозирги вақтда мамлакатимизнинг халқаро обрўйи ҳар қачонгидан ҳам баланд бўлиб турипти, совет ташқи сиёсатининг обрўйи ҳар қачонгидан ҳам ошди, ҳукуматимизнинг сиёсати эса Коммунистик партиямизнинг сиёсатидан ва таълимотидан келиб чиқаётган сиёсатдир. Бинобарин, бу шуни эътироф қилишнинг ўзгинасидирки, Коммунистик партиямизнинг таълимоти ғолиб таълимотдир. Биз ўз ишларимиз билан давлатимизни тағин ҳам кўпроқ улуғламоқ учун қўлимиздан келган ҳамма чорани кўришимиз лозим.

Ўртоқлар, яна бир шеърни ўқиб беришга рухсат этасиз. Иван Саввич Никитиннинг Ватан тўғрисидаги сўзлари менга жуда ёқади:

Қудратли Русь,
Энди бемалол
Севаламан;
Сен топдинг камол,
Онам дейман, шарафинг учун
Душманингга тикка қарайман.
Оғир кунларингда бор кучим,
Жоним бериш учун ярайман.

Бу ажойиб сўзлардир. Шоир ўз вақтида Россияни она деб атаса бўлади депти. Ваҳоланки, биз ўша вақтда Россиянинг ҳаммага ҳам она бўлмаганлиги, кўп ишчиларга ўгай она ҳам бўлганлигини биламиз. Бунда мен собиқ Россия аҳолисининг фақат миллий составинигина эмас, шу билан бирга синфий составини ҳам кўзда тутиб гапираётипман. Шундай бўлса ҳам шоир Россияни она деб атапти. У ҳолда ҳамма халқларнинг чинакам онаси бўлиб қолган, мамлакатимиздаги ҳамма халқлар бир-бирларига қардош бўлиб қолган улуғ Совет Иттифоқимиз тўғрисида нима дейиш мумкин. **(Гулдурос қарсаклар).**

Мана шуларнинг ҳаммасига эса ўртоқлар, улуғ Ленин туфайли, шонли Коммунистик партиямиз туфайли, совет тузуми туфайли эришдик. халқларимизнинг фидокорона меҳнати туфайли эришдик.

Социализмнинг ҳамма ғалабаларини эҳтиёт қилиб асрайлик, бу ғалабаларни кўпайтирайлик ва асл мақсадимиз — коммунистик жамият қуриш сари олға борайлик. **(Гулдурос қарсаклар).**

Александр Твардовскийнинг «Қарийб ярим аср...» деган шеърида совет халқи тўғрисида янги замонда ва янгича яхши гап айтилган. Бу шеър ўтган йил декабрь ойида «Правда»да босилган эди. Уни ўқиб беришимнинг ҳожати йўқ, чунки ҳаммангиз уни ўқигансиз ва бу шеър ҳаммангизнинг эсингизда. Бу шеър ўз социалистик Ватанини севган, Совет давлатини севган ва унинг муваффақиятлари билан фахрланаётган ҳар бир кишининг руҳий кечинмаларини ифодалайди. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар, ҳозир биз кенг фронт бўйлаб коммунизм қурмоқдамиз. Ҳарбий тил билан айтсак, бизнинг жамиятимиз кенг фронт бўйлаб ҳужум қилаётган отрядларга уюшган дейиш мумкин.

Сизларнинг кўпларингиз жангларда қатнашгансиз, шунинг учун ҳам артиллерия бўлмаса пиёда қўшинларнинг душман истеҳкомларини катта талофат бермай ёриб ўтиши деярлик мумкин эмаслигини, ҳар сафар ҳужум бошлаш олдидан душман истеҳкомлари тўпга тутилиб, тайёргарлик кўрилишини, бунинг учун душман позициясининг истеҳкоми қанчалик бақувватлигига қараб, жуда кўп снаряд сарф қилинишини яхши биласиз. Бу ерда маршал Малиновский ўтирипти, у буни тасдиқлаши мумкин.

Бизнинг умумий ҳужумимизда совет ёзувчиларининг фаолиятини узоққа урадиган артиллерия билан таққослаш мумкин деб ўйлайман, ўртоқлар, бу артиллерия пиёда қўшинларга йўл очиб бериши керак. **(Гулдурос қарсаклар).** Ёзувчилар бамисоли тўпчилардир. Улар олға томон боришимиз учун йўл очиб берадилар, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда партиямизга ёрдамлашадилар.

Мен бундан уч кун олдин американикларни қабул қилдим. Улар орасида кекса бир киши — судья бор эди. У суҳбатнинг охирида сўзга чиқиб, бундай деди: суҳбат учун раҳмат, Хрушчев жаноблари, Совет Иттифоқида бўлганимиздан мен жуда мамнунман, ҳаммамиз ҳам мамнунмиз, деди. Биз жуда кўп нарсаларни кўрдик. Аммо мен шахсан ўзим Сизга алоҳида ташаккур айтаман. Қайтиб бориб ўз таассуротларимни дўстларимга гапириб бера бошласам, баъзилар, руслар «кекса судьянинг миясини ювиб қўйган» бўлса керак деб айтармикинлар деб қўрқаман.

Айнан шу гапларнинг ўзини айтди. Бу чакки гап эмас. Демак, ўртоқлар сизлар ўз асарларингиз билан одамларнинг миясини чувалтирмасдан, уларнинг «миясини ювиб қўйишингиз» керак. Ҳозирги вақтда сиз ёзувчиларнинг зиммангизда алоҳида масъулият турипти.

Сизларга маълумки, ўртоқлар, артиллерия ҳужумга тайёргарлик кўрганда ва ҳужумда пиёда қўшинларга мадад бериб турганда, у ўзининг жанговар сафлари устидан ошириб отади. Шу сабабли мўлжални аниқ олиб, душманга аниқ тегадиган қилиб ота билиш керак, аммо ўз кишиларингизни отиб қўйманглар. **(Кулги. Қарсаклар).**

Биз фан ва техника барқ уриб ривожланаётган замонда яшамоқдамиз. Бизнинг техникамиз ҳам ўзгариб турипти, артиллериямиз ҳам ўзгариб турипти. Ашулада айтилганидек, калтак билан омоч ишдан чиқди, ҳамма ишга машиналар подшо бўлди, деган воқеалар ҳозир рўй бераётир. Артиллерия ва авиациянинг ўрнини ракета ола бошлади. Ракета коинотта ҳам учирилди ва Қуёш йўлдоши бўлиб қолди.

Техника тараққиётида бўлаётгани каби сизлар ҳам ўз қуролингизни яна ҳам узоққа отадиган, тағин ҳам аниқ нишонга оладиган қилиб қайрашингиз, такомиллаштиришингиз лозим.

Азиз ўртоқлар! Сўзимни тамомлайман. Гапларимни эътибор бериб тинглаганингиз учун сизларга ташаккур айтишга ижозат берингиз. Агар мен маъқул бўлмайдиган бирор гап айтиб юборган бўлсам, бунинг учун мени кечиринглар. Ростини айтсам, мен жуда ҳаяжонланиб ва ташвишланиб гапирдим. Олдин мен тайёрлаб қўйилган текстга қараб гапираман деб ўйлаган эдим. Лекин сизлар менинг феълимни биласиз — ўқишни яхши кўрмайман, суҳбатлашишни яхши кўраман. **(Гулдурос қарсаклар).**

Сўзга чиқиб гапириш на қадар қийин бўлиши сизларга маълум ўртоқлар. Нутқ ёзиб тайёрланиб қўйилган бўлса, бемалол ухлаш мумкин. Аммо ёзмасдан нутқ сўзлашга тўғри келса, уйқунинг ҳам ҳаловати бўлмайди. Уйғониб кетиб, у ёки бу масалани қандай қилиб яхшироқ ифодаласамикин, деб ўйлай бошлайсан, ўз-ўзинг билан тортиша бошлайсан. Ёзмасдан нутқ сўзлаш нотиқ учун ҳазми жуда оғир нарсадир.

Ортиқча гаплар айтиб юбориш менда ҳам бўлиши мумкин, албатта. Шу сабабли менинг гапларимга баҳо беришда қаттиқ қўл бўлмаслигингизни сўрайман. Агар ортиқча айтиб юборилган бирор гапни пайқаб қолган бўлсангиз бунинг учун жуда ҳам қаттиқ койиманглар. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! Ўз асарларингизда халқимиз, оддий кишилар қилаётган улуғ ишларни акс эттирингиз. Шундай қилиш керакки, бу кишиларни ҳамма билсин, ҳамма яхшироқ таниб олсин, бу кишилар Коммунистик партия раҳбарлигида Коммунистик жамият қуриш учун курашаётганларнинг ҳаммасига ўрнак бўлсин.

Яшасин коммунизм қураётган Совет Иттифоқининг шонли халқлари! **(Гулдурос қарсаклар).**

Яшасин улуғ Коммунистик партиямиз! **(Гулдурос қарсаклар).**

Яшасин коммунизм қуришда партиямизнинг содиқ ёрдамчилари бўлган совет ёзувчилари! **(Гулдурос, давомли қарсаклар, ҳамма ўрнидан турэди).**

Ўзбекистон ССР саноати беш ойлик планни муддатидан олдин бажарди

Ўзбекистон ССР саноати ходимлари КПСС Марказий Комитетининг июнь ойида бўладиган Пленумини муносиб кутиб олиш учун ҳозирланиб, ялпи маҳсулот чиқариш ҳамда маҳсулотнинг энг муҳим турларини кўпчилиги бўйича 1959 йил беш ойлик планини 25 майда муддатидан олдин адо этдилар.

Республиканинг барча Халқ хўжалик кенгашлари беш ойлик планни бажарди.

Меҳнат унумдорлиги юзасидан белгиланган топшириқ ҳам ошириб бажарилди.

ТОШКЕНТ СОВНАРХОЗИ БЕШ ОЙЛИК ПЛАННИ БАЖАРДИ

Тошкент Халқ хўжалиги кенгашига қарашли саноат корхоналарининг коллективлари КПСС Марказий Комитетининг шу йил июнь ойида бўладиган Пленумини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш учун мусобақалашиб, етти йилликнинг дастлабки беш ойлик ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш планини муддатидан илгари — 25 майда тўла бажардилар. Ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш 6,5 процент кўпайди. Меҳнат унумдорлигини ошириш бўйича белгиланган план ҳам ошиғи билан бажарилди.

Саноат корхоналарининг коллективлари ой охиригача пландан ташқари яна бир неча ўн миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарадилар.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ МАККАЖЎХОРИ ВА ОҚЖЎХОРИ ЭКИШ ПЛАНИНИ БАЖАРДИ

Область қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари олинган мажбуриятни бажариш учун социалистик мусобақани кенгайтириб, маккажўхори ва оқжўхори экиш планини 100.5 процент бажардилар. Бу экин 29.600 гектар ерга экилди, бунинг 12 минг гектарига яқин майдонда маккажўхори ва оқжўхори квадрат-уялаб жойлаштирилди.

Пенсионерлар йиғилиши

Яқинда Октябрь район ижроия комитети социал таъминот бўлимининг ташаббуси билан район пенсионерларининг йиғилиши бўлди. Йиғилишда Ўзбекистон ССР Социал таъминот министрининг ўринбосари ўртоқ Бурхонов «КПСС XXI съездининг қарорлари ва пенсионерларнинг вазифалари ҳақида» доклад қилди.

Октябрь районининг ўзида 19450 пенсионер бор. Пенсионерларга ҳар ойда 5 миллион сўм пенсия тўланади.

Сўзга чиққан пенсионерлардан Н. Пирмуҳамедов, П. Александров, Р. Шубина ўртоқлар жамоат ишларида актив иштирок этаётганликларини айтиб, давлат томонидан берилаётган жуда катта ёрдам учун ўз миннатдорчиликларини изҳор қилдилар.

Йиғилиш охирида 14 кишидан иборат район пенсионерлар совети ташкил этилди.

З. АХТЯМОВА.

Баҳорги қурт боқиш ҳисобига пилла тайёрлаш планини бажарайлик!

ЁШ ПИЛЛАЧИЛАР

Калинин районидаги Сталин номли колхоз территориясига жойлашган 26-ўрта мактабнинг ўқувчилари ҳар йили кўкламда пилла қурти боқиб, ўзларида меҳнат малакаси ҳосил қилмоқдалар. Пилла қурти боқиш билан шуғулланаётган ўқувчилар звеноси идрок билан иш тутиб, пилладан қандай қилиб мўл ҳосил олиш йўлларини ўрганмоқдалар. Звенога 8-синф ўқувчиси комсомол аъзоси Насиба Убайдуллаева бошчилик қилмоқда. Ўтган йили ўқувчилар уч қути қурт уруғидан 103 килограммдан пилла териб олган эдилар. Ғайратли ўқувчилар бу йил ҳам уч қути қурт уруғини боқишга киришдилар. Бу гал улар ҳар бир қути қурт уруғидан 105 килограммдан пилла бериш мажбуриятини олдилар. Ана шу ваъданинг уддасидан чиқиш учун звено аъзолари қуртларни ўз вақтида туйдириб боқиб, яхши парвариш қилдилар. Натижада қуртларнинг биттаси ҳам касалланмай ёппасига дастага кирди. Шу кунларда ёш пиллачилар ўз меҳнатлари мевасини териб олмоқдалар. Суратда: звено бошлиғи Насиба Убайдуллаева.

С. Шаповалов фотоси.

Илғор хўжаликлар давлатга пилла топшириш планини адо этдилар

Баҳорги пилла қурти боқишни намунали ташкил этган илғор хўжаликлар давлатга пилла топшириш планини муваффақиятли бажармоқдалар. Бу ҳақда ҳар куни редакциямизга хуш хабарлар келиб турибди. Қуйи Чирчиқ районидаги Ленин номли колхозда пилла тайёрлаш плани 108,5 процент, «III Интернационал» колхозида 104,2 процент бажарилибди.

Мирзачўл районидаги Сталин номли, Ленин номли колхоз пиллачилари эришаётган ютуқлар ҳам қувончлидир. Бу колхозларда пилла тайёрлаш давлат плани 107,2—108,9 процентдан бажарилди. Ҳар иккала колхоз аъзолари давлатга камида яна 2,5—4 тоннадан пилла топшириш учун курашмоқдалар. 3-«Боёвут» совхози коллективи ҳам бу йил баҳорги пилла қурти боқишни ғоят уюшқоқлик билан ўтказмоқда. Пилла қурти боқиладиган хоналар керакли асбоб-ускуналар билан таъминланганлиги, барг ўз вақтида етказиб бериб турилганлиги туфайли ҳам совхоз давлат пилла тайёрлаш планини 110 процентдан ошириб бажарди.

Область районларида пилла тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1959 йил 25 майгача бўлган МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Районлар	Ҳаммаси бўлиб	Бир кунлик ўсиш	Районлар	Ҳаммаси бўлиб	Бир кунлик ўсиш
Мирзачўл	74,5	26,2	Гулистон	18,1	5,7
Верхне-волинск	60,3	14,4	Сирдарё	16,9	4,5
Қорасув	46,6	15,1	Чиноз	14,8	4,7
Ўрта Чирчиқ	44,1	12,3	Янгийўл	10,5	3,4
Қуйи Чирчиқ	43,8	10,2	Юқори Чирчиқ	4,4	2,2
Бекобод	39,2	9,8	Оҳангарон шаҳри	2,3	2,3
Оққўрғон	29,5	11,4	Бўка	2,0	1,3
Боёвут	28,9	6,6	Бўстонлиқ	0,4	0,1
Калинин	26,7	7,5	Олмалиқ шаҳри	—	—
Оржоникидзе	21,5	8,6	Паркент	—	—
Пискент	19,4	6,2	Янгиер шаҳри	—	—
Область бўйича				22,0	6,8

ФИЗКУЛЬТУРА ВА СПОРТ

ОЛТИНЧИ ЗОНАДА

Ўтган якшанба куни марказий «Пахтакор» стадионида «Б» классида футбол бўйича мамлакат биринчилиги учун курашаётган «Меҳнат резервлари» (Тошкент) ва «Ҳосилот» (Сталинобод) командалари ўртасида мусобақа бўлди. Ўйиннинг биринчи таймида ҳар иккала команда ҳам активлик билан мусобақалашдилар. Меҳнатчиларнинг марказий ҳужумчиси Тимохин 35-минутда меҳмонлар дарвозасига тўп киритиб, ҳисобни очади. Иккинчи таймда эса тошкентликлар қарши томон дарвозасига яна иккита тўп киритадилар. Меҳмонлар эса меҳнатчилар дарвозасига битта тўп кирита олдилар. Шундай қилиб меҳнатчилар 3:1 ҳисоби билан ғалабага эришдилар.

Магнитагорск шаҳрида «Пахтакор» мастерлар командаси «Б» классида ўйнаётган «Металлург» командаси билан учрашди. Бу мусобақада ҳар иккала томон ҳам дарвозаларга биттадан тўп киритиб, кучларнинг баравarлигини намойиш қилдилар.

ЎҚУВЧИЛАРНИНГ XI СПАРТАКИАДАСИ

Тошкентнинг спорт базаларида область мактаблари ўқувчиларининг XI спартакиадаси қатнашчилари 4 кун давомида мусобақалашдилар. Спартакиадага 24 та шаҳар ва районларнинг терма командаларига киритилган 1250 ўқувчи — спортчи қатнашди. Мусобақалар спортнинг ўн уч тури бўйича ўтказилди. Чирчиқ шаҳар мактабларининг ўқувчилари спартакиадада энг юқори кўрсаткични қўлга киритдилар. Улар умумкоманда ҳисобида биринчи ўринни олдилар. Бекободликлар эса умумкоманда ҳисобида иккинчи ўринни, Оржоникидзе районидаги 2-ўрта мактабнинг спортчилари учинчи ўринни эгалладилар.

Ж. Ф. ДАЛЛЕСНИНГ ЎЛИМИ

НЬЮ-ЙОРК, 24 май. (ТАСС). Информация агентликларининг хабар беришича, АҚШ нинг собиқ давлат секретари Жон Фостер Даллес бугун 71 ёшида вафот этган. Даллес рак касалига мубтало бўлиб, бу касаллик зотилжам орқасида кейинги кунларда кучайиб кетган эди.

Телевизор экранида

26 МАЙДА

19.30. Кичкинтойлар учун эшиттириш. Мультипликацион фильм.

19.50. Қишлоқ хўжалик ходимлари учун ўзбек тилида эшиттириш.

20.05 «Хакасия ҳақида қўшиқ» ва «Бугунги Кузбасс» номли ҳужжатли фильмлар.

21.05. Сўнгги ахборот.

21.20. Радио эшиттириш ва телевидение комитети оркестри ва солистларининг концерти.

ХАЛҚЛАРНИНГ ЛЕНИНЧА ДЎСТЛИГИ БУЗИЛМАСДИР

(БОШИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Республика қишлоқ хўжалиги, (15 от кучига айлантириб ҳисоблаганда) салкам 60 минг тракторга, жуда кўп миқдорда чопиқ ва осма машиналарга ҳамда кўпгина бошқа техникага эгадир. Қишлоқ хўжалигидаги асосий ишлар батамом машиналаштирилган. Эндиликда Ўзбекистон ССРнинг катта салмоққа эга бўлган энг муҳим иқтисодий районларидан бири ҳисобланади. Бу — партиямизнинг бош йўли тинмай амалга оширилганлигининг натижаси, республика партия ташкилоти, бутун ўзбек халқи қилган астойдил меҳнатнинг самарасидир.

Халқ зиёлиларининг жуда катта армияси вужудга келтирилганлиги партиямизнинг, совет социалистик тузумининг буюк ғалабасидир. Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда олий ва ўрта махсус маълумотга эга бўлган 200 мингга яқин мутахассис ишлаб турибди. Гап фақат бунда эмас. Асосий якун шундан иборатки, Совет ҳокимияти йиллари мобайнида Коммунистик партия раҳбарлигида ўзбек халқининг турмуши ва онгида чинакам маданий революция амалга оширилди; партиямиз томонидан пролетар интернационализми руҳида, коммунизм ишига садоқатли қилиб тарбияланган ажойиб кадрлар ўсиб етишди.

Аҳолиси революцияга қадар деярли ёппасига саводсиз бўлган Ўзбекистонда ҳозир 6300 дан ортиқ мактаб бўлиб, бу мактабларда 75 мингдан кўпроқ ўқитувчи ишламоқда.

Октябрь революциясигача Ўзбекистонда битта ҳам олий ўқув юрти бўлмаган, атиги битта ўрта махсус ўқув юрти бўлган бўлса, ҳозирги вақтда республикада 31 та олий ўқув юрти, 83 та ўрта махсус ўқув юрти, 78 та профессионал-техника мактаби бор. Мактабларда, олий ўқув юртларида, техникумларда, профессионал-техника мактабларида 1.5 миллиондан ортиқ киши ўқимоқда. Бошқача қилиб айтганда Ўзбекистондаги ҳар беш кишининг бири ўқиб турибди. Ўзбекистон студентларининг сони жиҳатидан Совет Иттифоқида РСФСР ва Украинадан кейин учинчи ўринда туради.

Ўзбекистонда 109 та илмий муассаса бўлиб, уларда 8 мингдан кўпроқ илмий ходим, шу жумладан 194 фан доктори ҳамда 2 мингдан кўпроқ фан кандидати ишламоқда.

Республикада Фанлар академияси ва Қишлоқ хўжалик фанлари академияси ишлаб турибди.

Ўзбекистон олимлари совет фани хазинасига салмоқли ҳисса қўшдилар, совет фанини химё, математика, физика, география, механика, замонавий техника, геология, энергетика соҳасида бир қанча назарий қоидалар билан бойитдилар. Ўзбек олимлари пахтачилик, сув проблемалари, гидротехника ва бошқа тармоқлар соҳасида ҳозирги замон фанида муҳим назарий хулосалар чиқардилар.

Совет ҳокимияти йиллари мобайнида республикада адабиёт барқ уриб яшнади, истеъдодли шоирлар, прозачилар, драматурглар ўсиб етишди, улар ўз маҳоратларини камолатга етказиб, жаҳон, рус ҳамда ўзбек классик адабиётининг энг яхши традицияларини ривожлантириб, юксак ғоявий савиядаги бадиий асарлар яратмоқдалар.

Революциягача Ўзбекистонда театр сўзининг ҳозирги маъносида биронта ҳам театр бўлмаган бўлса, ҳозирги пайтда республикада 27 та театр ва концерт ташкилоти ишлаб турибди.

Радио, телевидение, кутубхоначилик иши, клуб муассасалари, музейлар, кино ғоят даражада ривож топди.

Халқнинг фаровонлиги йил сайин ошмоқда, унинг турмуши яхшиланмоқда. Лоақал аҳолининг сони революциядан аввалги даврдагига қараганда бир ярим баравар табиий ўсганлиги ҳам бунга далил бўла олади.

Мустамлакадан илғор, қўш орденли Совет Социалистик Республикасигача бўлган йўлни босиб ўтган бугунги Ўзбекистоннинг қиёфаси ана шундайдир.

* * *

Совет Ўзбекистонининг муваффақиятлари чиндан ҳам қойил қоларлидир. Аммо республиканинг эртанги куни бундан ҳам ажойиб. Унинг эртанги куни КПСС XXI съездида қабул қилинган СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1959 — 1965 йилларга мўлжалланган контроль рақамларда равшан кўриниб турибди.

Шу етти йилликда бошқа барча қардош иттифоқчи республикалар каби Ўзбекистон ҳам ўз ишлаб чиқарувчи кучларини юксалтиришда олға қараб янги қадам ташлайди. Халқ хўжалигининг барча тармоқлари янада ривожлантирилади, меҳнаткашларнинг моддий фаровонлиги ва маданий савияси анча оширилади.

Ўзбекистоннинг кўп жиҳатдан иборат бўлардли тарихи — унинг кечаги ва бугунги куни билан танишар экан, ҳатто четдан туриб кузатган киши ҳам, агар у софдил бўлса ўзбек халқи ўз тақдирини улуғ рус халқи билан бекорга боғламаган экан, рус халқининг ёрдами билан амирлар ва феодаллар ҳокимиятини ағдариб ташлаб, ўз ҳокимиятини — ишчи ва деҳқонлар ҳокимиятини ўрнатибди, янги социалистик жамият қурибди, деган хулосага беихтиёр келади.

Мана шундан кейин Совет Иттифоқи тўғрисида, Совет Ўрта Осиёси тўғрисида, Совет Ўзбекистони тўғрисида ёлғон гапларни тарқатаётган капиталистик пропагандистлар сафсатасининг қанчалик тутуриқсиз эканлиги маълум бўлиб қолади.

Империалистлар бизнинг мамлакатимизни, унинг давлат ва ижтимоий тузумини жон-жаҳдлари билан қораламоқдалар, совет халқига бўҳтон ёғдирмоқдалар.

Империализм ҳимоячилари мамлакатимиз халқларининг дўстлигига, партиямиз миллий сиёсатининг негизларига айниқса қаттиқ ҳужум қилмоқдалар.

Империалистик пропаганда партиямизнинг ленинча миллий сиёсатини қоралаш, унинг ҳаётбахш самараларини йўққа чиқариш учун бутун кучини сарфламоқда. Империалистик пропаганда Ўрта Осиёдаги совет республикаларининг мустақиллиги ва суверенитетини, ютуқлари ва муваффақиятларини шубҳа остида қолдиришга, бир томондан рус халқи билан, иккинчи томондан ўзбек халқи ва Ўрта Осиёдаги ва бошқа халқлар ўртасидаги муносабатларни тенг ҳуқуқли муносабатлар эмас деб кўрсатишга уринмоқда.

Империалистик пропаганданинг мақсади мамлакатимиз халқлари дўстлигига раҳна солиш, хорижий Шарқ халқларини СССР дан, коммунизм идеяларидан юз ўгиртириш, капиталистик мамлакатларнинг халқларида совет воқийлиги тўғрисида нотўғри тасаввур туғдиришга қаратилгандир.

Ўрта Осиёга келиб кетган ажнабийларнинг тегишли йўсинда тақдим қилинган «шахсий» таассуротлари, муҳожирлар ва кўчирилган шахсларнинг, Ватанга хиёнат қилган ҳар хил тоифадаги хоинларнинг гувоҳликлари уларнинг ёзув-чизувларида одатда «ахборот» манбаи бўлиб хизмат қилади.

Аммо империалист жаноблар қандай қилиб тиришмасинлар улар халқларни чалғита олмайдилар. Ўзбек халқининг ва Ўрта Осиёдаги бошқа халқларнинг буюк муваффақиятлари бутун дунё меҳнаткашларининг ҳавасини келтирмоқда; жумладан, чет элдан келган делегацияларнинг жуда кўп фикри бунинг далилидир.

Одатда Совет Иттифоқига келаётган чет эл делегацияларининг кўпи, хусусан Осиё ва Африка мамлакатларидан келаётган делегациялар Ўзбекистон республикасида бўлишга интилади. Бу делегациялар Ўзбекистонда совет кишиларининг турмушини ўз кўзлари билан кўриш имкониятига эга бўладилар ва улардан кўплари ўзбек халқи Совет ҳокимияти йиллари мобайнида эришган катта-катта ютуқлар ҳамда муваффақиятларни кўрганларида ўз таажжубларини ҳамда қойил қолганликларини яшира олмайдилар ва яширмайдилар.

Ҳиндистон республикасининг вице президенти Сарвапали Радхакришнаннинг Ўзбекистон ва шу жумладан унинг пойтахти Тошкент тўғрисидаги қуйидаги сўзлари зўр хайрихоҳлик билан суғорилгандир: «... Тошкентда илгари ҳеч қачон шу қадар кўп киши ҳозиргидек ятратувчилик меҳнати билан шуғулланмаган эди. Мен шуни яхши биламанки, Тошкент аҳолиси ўз мамлакатини реконструкция қилишдагина манфаатдор бўлиб қолмай, шу билан бирга умумий тинчликни мустаҳкамлашдан ҳам манфаатдордир».

Индонезиянинг атоқли касаба союз арбоби Сударсоно Сталин номидаги Тошкент тўқимачилик комбинатини кўздан кечиратуриб, мен илгари ҳеч қачон мана шундай улкан тўқимачилик корхоналарини кўрмаган эдим ва бундай комбинатлар айниқса Осиёда бўлади деб ўйламаган эдим, деди. Бизга, деб давом қилди у, ривожланган тўқимачилик саноати фақат Англиядагина бор, дейишар эди ҳамиша, энди бу гап сира ҳам тўғри эмаслигига қаноат ҳосил қилдим.

Чет эллик меҳмонлар завод ва фабрикаларимизга, колхозларимиз ва ўқув юртларимизга, болалар боғчалари ва яслиларимизга, меҳнаткашларимизнинг уйларига бормоқдалар, колхозчилар, олимлар билан суҳбатлашиб, ўзбек халқи коммунизм қураётган совет халқлари ҳамкорлигининг тенг ҳуқуқли аъзоси эканлигига қаноат ҳосил қилмоқдалар.

Озод, суверен, социалистик давлат бўлган Совет Ўзбекистонининг муваффақиятлари коммунистлар партияси учун миллий тенг ҳуқуқлиликнинг муқаддас принциплари нақадар азиз эканлигига ёрқин мисолдир.

Ўрта Осиё республикаларига нисбатан қилинаётган бўҳтонлар эса империалистларнинг заифлигини исботловчи далил бўлиб хизмат қилади.

Океаннинг нариги томонидаги корчолонларга ёқадими-йўқми, Ўрта Осиё халқларининг ҳаёти ўзлари танлаб олган йўлдан боради ва боравераdi. Уларга ёқадими-йўқми, Ўрта Осиё халқларининг улуғ рус халқи ва Совет Иттифоқидаги бошқа халқлар билан дўстона алоқалари кун сайин мустаҳкамланаверади.

Ўрта Осиёдаги бошқа халқлар сингари ўзбек халқи ҳам бу алоқалардан ўзига куч олмоқда, бу алоқалардан илҳомланмоқда. Ўзбек халқи ўз бахтининг мустаҳкам гарови бўлган ана шу муқаддас дўстликни тағин ҳам мустаҳкамлайверади.

Лениннинг миллий масала тўғрисидаги назарияси ва сиёсати, коммунистик партиянинг халқларнинг қардошларча бирлиги ва дўстлиги учун олиб борган кураши, Россиядаги барча тараққийпарвар кучларга бошчилик қилган рус ишчилар синфининг пролетар интернационализми мамлакатимиздаги мазлум халқларнинг, шу жумладан Ўрта Осиё халқларининг тақдирида ҳал қилувчи роль ўйнади.

В. И. Ленин, коммунистик партия миллий сиёсатнинг назарий асосларини ишлаб чиқдилар ҳамда чор Россиясидаги мазлум халқларнинг ҳақиқий аҳволини, уларнинг помешчикларга, маҳаллий феодаллар ва бойларга қарши олиб борган курашини анализ қилиш асосида бу сиёсатни тажрибада амалга оширдилар. Худди шунинг учун ҳам Совет Шарқидаги халқлар революцион кураш даврида, кейинчалик эса социалистик қурилишнинг барча босқичларида партиянинг миллий масала соҳасидаги ленинча программаси ва сиёсатини қизғин қўллаб-қувватладилар; бу сиёсат миллий чекка ўлкалардаги меҳнат аҳлининг чуқур туб манфаатларини ифода қилар, ана шу халқларнинг қайта туғилиши ва социал тараққиётидан иборат тарихий вазифага тўла равишда мос келар эди.

Ўзбекистон Коммунистик партияси омма ўртасида узоқ вақт мобайнида ҳар тарафлама сиёсий иш юргизиб келди, оммани ватанпарварлик ва пролетар интернационализми руҳида, миллатлар ўртасида дўстлик ва ўзаро ишончни мустаҳкамлаш руҳида тарбиялаб келди.

Марксист-ленинчилар пролетар интернационализми байроғини баланд кўтарадилар, катта ва кичик миллатларнинг эркин ривожланишга бўлган ҳуқуқини муқаддас билиб қўриқлайдилар, миллий зулмнинг ҳамма ва ҳар қандай формаларига, миллий манфаатларни камситиш, миллий фазилатларни ерга уришга интилишларга қарши муросасизлик билан кескин қарши чиқадилар. Ленинча миллий сиёсатнинг тош-метиндан ясалган пойдеворини ҳеч ким ҳеч қачон ўрнидан қўзғата олмайди. СССРдаги барча халқларнинг куч-ғайрати билан бу пойдевор устига янги, социалистик миллатлар қардошларча ҳамкорлигининг муҳташам биноси қурилган.

Мамлакатимизда миллий масала ҳал қилинганлиги натижасида мустамлакачиларнинг «мумтоз» ва «таги паст» халқлар тўғрисидаги ёлғон гаплари ҳамда бўҳтонларининг кули кўкка совурилди.

В. И. Ленин худди олдиндан кўрганидек, Коммунистик партиянинг барча миллатлар ўз сиёсий тақдирини ўзи белгилаши учун олиб борган кураши бу миллатларнинг бир-биридан бегоналашиб ва ажралиб кетишига олиб келгани йўқ, аксинча тўла тенг ҳуқуқлилик ва суверенитет негизида уларнинг ягона кўп миллатли Совет давлатига жипсланишига олиб келди.

Бизнинг мамлакатимизда кишиларнинг партия томонидан социалистик интернационализм руҳида, халқларнинг қардошлиги ва дўстлиги руҳида тарбияланган янги бўғини ўсиб етишди. Совет Иттифоқида социалистик интернационализм ҳукмрон идеологиядир. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси социалистик интернационализм принципларини эълон қилибгина қолмасдан, шу билан бирга бу принципларни кун сайин оғишмай, сабот билан амалга оширмоқда. Ҳар бир миллий совет республикаси мисолида, чунончи, Ўзбекистон ССРнинг тарихий тажрибасида бунга қаноат ҳосил этиш мумкин.

Ўрта Осиёнинг Россияга қўшиб олиниши натижасида ўз тақдирини мангуликка улуғ рус халқи ва мамлакатимиздаги бошқа қардош халқлар билан боғлаган ўзбек халқи чин қалбидан шундай демоқда: Ленин партияси билан, совет халқларининг дўстлик оиласида коммунизмнинг тўла тантанаси сари борамиз!

Халқларнинг ленинча дўстлиги абадий ва бузилмасдир!

(«Правда Востока», 1959 йил 24 май).

Редактор З. ЕСЕНБОЕВ.

Р — 05164. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. Б-1599.